

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

”Slödder och parasiter”

— en kvalitativ studie om hur biståndsmottagande konstrueras på
internetforumet Flashback

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp
Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits
Kandidatnivå
Termin HT15
Författare: Moa Andersson och Mimmi Wennesjö
Handledare: Karin Berg

Abstrakt

Titel: ”Slödder och parasiter” – en kvalitativ studie om hur biståndsmottagare framställs på internetforumet Flashback

Författare: Moa Andersson och Mimmi Wennesjö

Nyckelord: Flashback, biståndsmottagare, sociala konstruktioner, attityder

Denna studie syftar till att undersöka hur biståndsmottagare och biståndsmottagande förklaras och framställs på internetforumet Flashback, samt hur dessa framställningar bemöts på forumet. Tidigare forskning vilken berört åsikter och attityder gentemot biståndsmottagare har påvisat att åsikter om att biståndsmottagare är lata, utnyttjar systemet och saknar ambition att förändra sin situation har varit vanligt förekommande. Vidare har forskning visat att biståndsmottagare ofta är medvetna om allmänhetens attityder, och att dessa fördomar i sin tur kan påverka klienternas självbild. Med internet har dessa åsikter blivit enklare för allmänheten att ta del av, således syftar studien till att skapa en djupare förståelse för hur användare på internetforum genom claim making strategier konstruerar biståndsmottagare som antingen värdiga eller ovärdiga, och vilka attityder biståndsmottagare kan mötas av. Vidare vill vi undersöka hur personer som utger sig för att vara biståndsmottagare på internetforumet bemöter de uttryckta åsikterna kring ekonomiskt bistånd. Empirin bestod av 578 inlägg vilka samlades in från diskussionstrådar på Flashback, och utifrån en tematisk analys sorterades inläggen sedan in i olika teman. I analysen framgick att de dominerande tolkningsrepertoarerna kunde härledas till individens karaktär, där det bortsågs från att det är en komplex verklighet bestående av både strukturella och individuella orsaker vilka kan föranleda ett behov av ekonomiskt bistånd. Vidare kunde vi i analysen identifiera en genomgående tendens där inläggsförfattarna på Flashback kontinuerligt konstruerade biståndsmottagare som antingen värdiga eller ovärdiga. Denna konstruktion av värdig- eller ovärdig biståndsmottagare påverkade även biståndsmottagares möjlighet att beskriva sig själva, där de antingen kunde positionera sig som den ovärdige biståndsmottagaren eller den värdige. Det var dock svåruppnåeligt att uppfylla de krav vilka ställdes för att kunna passera som värdig.

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Problemformulering.....	2
Syfte och frågeställning	3
Begreppen försörjningsstöd och biståndsmottagare	4
Kunskapsläget	5
Litteratur- och materialsökning	5
Forskning om allmänhetens attityder och åsikter	5
Kunskapsläget kring internet-anonymitetens effekter	8
Teoretiska perspektiv	9
Socialkonstruktionism och poststrukturalism.....	10
Diskurs	11
Makt, språk och kategoriseringar.....	11
Två centrala maktordningar: klass och etnicitet	12
Klass.....	13
Etnicitet	13
Skapa opinion genom claim making	14
Virtuella gemenskaper och makt på internet	16
Metod	17
Metodologisk ansats	17
Förförståelse	18
Material och datainsamling	18
Forumet Flashback.....	18
Urval av diskussionstrådar	19
Etiska övervägande	20
Tematisk analys	23
Diskurs/tolkningsrepertoar.....	24
Bearbetning av materialet	25
Metodens begränsningar.....	26
Resultat och analys.....	27
Invandrarna är de verkligt problematiska biståndsmottagarna.....	27
Biståndsmottagare är lata och saknar ambition	31
Biståndsmottagare utnyttjar systemet och har det för bra	34
Biståndsmottagares svar och motstånd.....	37
Sammanfattning och avslutande diskussion.....	40
Förslag till framtida forskning	44
Referenslista	45

Inledning

”Däremot avskyr jag slödder som fuskar till sig bidrag, likaså parasiter som får bidrag bara de tar sig illegalt över vår landsgräns. Sådana människor är lika mycket värda som fästingar i mina ögon.”

Citat är hämtat från ett av Sveriges största nätforum, Flashback forum, ur en diskussionstråd som berör ämnet ekonomiskt bistånd. Socialbidrag, försörjningsstöd eller ekonomiskt bistånd är något som många känner till, och som citatet påvisar, något som kan ge upphov till starka reaktioner. Föreställningarna och åsikterna som omger personer som behöver söka ekonomiskt stöd är många och med internet har dessa åsikter fått en större spridning och blivit enklare för allmänheten att ta del av. I och med att dessa åsikter uttrycks på offentliga forum har internet således även gett möjlighet till biståndsmottagare att bemöta dessa åsikter och föreställningar på ett annat sätt än tidigare. Flashback är med sina 1 002 371 medlemmar och över 52 000 000 publicerade inlägg Sveriges näst största internetforum, och enligt Statistiska Centralbyrån är det 57 % av alla internetanvändare vilka använder internet till att chatta, blogga eller skriva inlägg på olika diskussionsforum (Statistiska Centralbyrån, 2013; Flashback, 2015a).

Flashback forum bildades år 2000 med syftet att förse sina medlemmar med en frizon där åsikter av avvikande karaktär fick utrymme. Forumet har vid ett flertal tillfällen stängts av från internet och blivit förbjudet i Sverige (Flashback, 2015c). Vidare har forumet även varit föremål för kontroverser inom media för de åsikter som uttrycks och även händelser vilka fått stor uppmärksamhet; exempelvis när en ung man tog sitt liv framför webbkameran och hela händelsen sändes live på Flashbackforumet (Alexandersson, 2011). Ytterligare exempel på i vilka sammanhang Flashback har figurerat i media är att internetforumet hänvisas till som ett laglöst land där lagbrott begås utan konsekvenser från samhällets sida, att genom Flashbacks forum och dess anonymitet kan medlemmarna kränka och hota andra människor utan påbud. Flashbacks serverar är i dagsläget placerade i USA, vilket argumenterats för, är för att undvika den svenska lagstiftningen (Aschberg, 2015). Men likaså har en anonym grupp om cirka 800 personer på Flashback vunnit Sveriges Radios journalistpris 2011 för att ha funnit bevis för att naturfotografen Terje Hellesö hade manipulerat sina bilder (Bengtsson, 2011). Således har Flashback och dess användare fått ett medialt utrymme som rymmer såväl kritik som

hyllningar. Hur åsikter om biståndsmottagare framförs och bemöts på Flashback, ett omdebatterat forum vilket utger sig för att stå för den sanna yttrandefriheten, är således något som denna studie syftar till att undersöka.

Problemformulering

Ekonomiskt bistånd är tänkt att vara den sista utvägen när inga andra försörjningsmöjligheter finns att tillgå, och syftar till att tillförsäkra en skälig levnadsnivå till dess att individen kan klara sin försörjning på egen hand. I Sverige var det enligt Socialstyrelsen 410 621 personer, 4,2 % av Sveriges befolkning, som någon gång under året 2014 erhöll ekonomiskt bistånd; en siffra som legat relativt konstant sedan början på 2000-talet (Socialstyrelsen, 2015). Skälen till att människor kan behöva söka ekonomiskt bistånd är både strukturella och individuella, men enligt Socialstyrelsen är en av de viktigaste faktorerna situationen på arbetsmarknaden, då majoriteten som behöver ekonomiskt bistånd är arbetslösa utan rätt till arbetslöshetsersättning (Socialstyrelsen, 2015). Halleröd (1993) beskriver att ekonomiskt bistånd har som funktion att träda in när inga andra försörjningsmöjligheter återstår, vilket gör att de som ansöker om ekonomiskt bistånd tenderar att bli utpekade som samhällets fattigaste och mest behövande (Halleröd, 1993).

Den tidigare forskning som genomförts påvisar att det bland allmänheten förekommer åsikter om att biståndsmottagare är lata, utnyttjar systemet och saknar ambition för att förändra sin situation (Halleröd, 1993; Starrin & Kalander Blomqvist, 2001; Starrin, 2010; Rank, 1994). Starrin, Kalander & Jansson (2003) beskriver att biståndsmottagare ofta är medvetna om allmänhetens attityder, och att en stor andel tror att allmänheten anser att biståndsmottagare har missbruksproblem, är lata, utnyttjar systemet och får skylla sig själva. Dessa fördomar och åsikter kan i sin tur påverka klienternas självbild. Starrin et al (2003) beskriver hur klienter identifierar sig med de negativa egenskaper vilka allmänheten tillskriver dem, och förlikar sig med de fördomar vilka är riktade mot den grupp vilken de kategoriseras in i (Scheff & Starrin, 2011). Halleröd (1993) beskriver hur samhällets attityder influerar biståndsmottagarnas känsla av stigmatisering, vilket kan påverka deras villighet att söka hjälp och ta kontakt med socialtjänsten.

Att klienter uttryckte skam över att behöva ansöka om ekonomiskt bistånd var något vi erfor ett flertal gånger under vår tid som vikarierande socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd. En del klienter som tog kontakt med mottagningsgruppen på ekonomiskt bistånd uttryckte att

de kände skam över att behöva ansöka; de hade inte föreställt sig att de någonsin skulle hamna i den situationen och kunde inte identifiera sig med den grupp de föreställde sig uppbar ekonomiskt bistånd. Likväl erfor vi att personer i vår omgivning hade föreställningar kring vilka som ansökte samt beviljades ekonomiskt bistånd. Varifrån dessa föreställningar kommer, om de är vanligt förekommande och hur de påverkar klienterna var något som vi genom detta började fundera över. Vidare reflekterade vi över hur föreställningarna om biståndsmottagare produceras på internetforum, och specifikt Flashback, som är ett av Sveriges största nätforum. Detta då sociala nätverk av denna form fungerar som informationskanaler och källor till kunskap, och Flashback är ett forum dit många vänder sig till med frågor om allehanda (Daneback & Månsson, 2008). I en sökning på begreppen socialbidrag/försörjningsstöd/ekonomiskt bistånd på Flashback kommer det upp över 1000 trådar med frågor, spekulationer och reflektioner kring ämnet. Flashback är således en källa till information och råd kring ekonomiskt bistånd, men även en plats där forumsanvändarna framför sina åsikter angående bistånd och de som ansöker.

Att studera allmänhetens attityder är av stor vikt för det sociala arbetet; detta eftersom det kan påverka biståndsmottagarnas självuppfattning och villighet att uppsöka socialtjänsten, samt ge konsekvenser för det sociala arbetet då allmänhetens åsikter kan påverka det sociala arbetets organisering (Halleröd, 1993). Att studera åsikterna som uttrycks på Flashback anser vi kan ses som en spegling av de åsikter som förekommer i samhället, åsikterna må hända vara tillspetsade och koncentrerade, men likväl är de en social produkt och skapade av samhället (Boreus, 2011). Vidare har tidigare forskning inte undersökt hur olika åsikter utformas, ventileras och förstärks på ett internetforum, vilket vi anser utgöra en kunskapslucka; vad som produceras och reproduceras på Flashback sker inför en okänd publik, något som inte granskats tidigare. I rollen som professionell socialsekreterare är det av vikt att vara medveten om klienternas upplevelser av att tillhöra en grupp i samhället, vilken tillskrivs negativa egenskaper i den grad att de ibland benämns som parasiter på samhället (Starrin, 2008).

Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att genom en kvalitativ ansats och ett socialkonstruktionistiskt perspektiv undersöka hur orsaken till biståndsmottagande förstås och beskrivs på internetforum, samt vilka tolkningsrepertoarer som är dominerande på forumet. Detta för att skapa en djupare förståelse för hur forumsanvändarna genom claim making strategier

konstruerar biståndsmottagare som antingen värdiga eller ovärdiga och vilka attityder biståndsmottagare kan mötas av. Vidare vill vi undersöka hur personer som utger sig för att vara biståndsmottagare på internetforumet bemöter de uttryckta åsikterna kring ekonomiskt bistånd. Syftet kan brytas ner i följande frågeställningar:

- Vilka tolkningsrepertoarer angående behovet av ekonomiskt bistånd kan identifieras på Flashback? Vilka är de dominerande tolkningsrepertoarerna?
- Hur konstrueras biståndsmottagare som värdiga eller ovärdiga?
- Hur bemöter biståndsmottagarna på forumet åsikterna som uttrycks angående biståndsmottagande?

Begreppen försörjningsstöd och biståndsmottagare

Utifrån socialstyrelsens och socialtjänstlagens definitioner av försörjningsstöd kan begreppet och dess innebörd sammanfattas på följande sätt: syftet med försörjningsstödet är att tillförsäkra den enskilde skälig levnadsnivå och livsföring i övrigt, när behovet inte kan tillgodoses av personen själv eller på något annat sätt. Således är försörjningsstöd ett bistånd som den enskilde personen har rätt att ansöka om när personen i fråga har hamnat i en svår ekonomisk situation, där alternativa lösningar inte finns att tillgå för att uppnå skälig levnadsnivå (Socialstyrelsen, 2015 & Socialtjänstlagen).

I sammanhang där det talas om försörjningsstöd förekommer även användningen av begreppen socialbidrag och ekonomiskt bistånd. Enligt socialstyrelsen (2015) skiljer sig begreppet ekonomiskt bistånd från försörjningsstöd i den bemärkelsen att begreppet syftar på all form av ekonomisk hjälp den enskilde kan få genom Socialtjänstlagen. Således är försörjningsstödet den del av ekonomiskt bistånd vilken avser de vanligaste och regelbundna återkommande levnadskostnaderna för den enskilde, medan ekonomiskt bistånd avser tillfälliga och inte lika förekommande kostnader, exempelvis tandvårdskostnader. Det tredje begreppet, socialbidrag, är den äldre benämningen av ekonomiskt bistånd, och kanske det begrepp som används mest av allmänheten (Starrin & Jönsson, 1999). Samtliga begrepp kan användas som synonymer till varandra och därmed kommer samtliga begrepp att förekomma i uppsatsen. På de studerade diskussionstrådarna på Flashback är socialbidragstagare, eller bara bidragstagare, en av de vanligare benämningarna för personer vilka uppbär försörjningsstöd. Vår uppfattning är att begreppet socialbidragstagare är förlegat och dessutom kan anses ha en negativ klang; kanske på grund av ordet "tagare" vilket kan tolkas att de tar, berättigade eller

ej, bistånd. I vår uppsats har vi därför valt att använda oss utav socialstyrelsens begreppsval: biståndsmottagare (Socialstyrelsen, 2015).

Kunskapsläget

I detta avsnitt kommer vi att redogöra för det aktuella kunskapsläget kopplat till vår studie. Vi har valt att fokusera på forskning som berör anonymitet på internet samt forskning kring allmänhetens åsikter och attityder gentemot biståndsmottagare. Anledningen till att vi valt att fokusera på dessa forskningsområden är då den tidigare forskningen kring allmänhetens åsikter ger en övergripande bild av vilka uppfattningar som finns angående biståndsmottagare, samt hur utbredda dessa åsikter är i samhället i stort. Mycket av den tidigare forskningen inom ämnesområdet är dock av äldre karaktär, vilket vi anser visar på relevansen för vår studie. Vidare anser vi det vara relevant att redovisa forskning kring hur internet, och anonymiteten den genererar, kan påverka hur biståndsmottagande förstås och beskrivs.

Litteratur- och materialsökning

Litteraturen som vi använt oss av i denna studie hittades främst genom sökningar på Universitetsbiblioteket samt Stadsbiblioteket. Litteratursökningen skedde i första hand på UB:s hemsida, men kompletterades med Stadsbibliotekets när Universitetsbiblioteket inte kunde förse med önskat material. Det gjordes genom att söka på relevanta begrepp för vår studie, för att därigenom finna väsentlig litteratur, artiklar och tidigare forskning. De sökord vi främst använde var: försörjningsstöd, socialbidrag, klienter, socialbidragstagare, allmänhetens attityder, diskurs och tolkningsrepertoar. Många av dessa begrepp valde vi att samköra på Universitetsbibliotekets sökmotor. Vidare använde vi oss av tjänsten Google scholar när vi hittade relevant litteratur, genom att söka på referensen i fråga och därigenom finna huruvida de hade blivit citerade i senare forskning. I många av de vetenskapliga artiklarna granskade vi även referenslistorna för att kunna komma vidare i litteratursökningen. Slutligen har vi återgått till tidigare kurslitteratur från utbildningen.

Forskning om allmänhetens attityder och åsikter

Både nationellt och internationellt har det genomförts ett flertal studier på ämnet om allmänhetens attityder kring biståndsmottagare, samt hur biståndsmottagarna upplever att allmänheten ser på dem. De internationella studier vilka oftast lyfts fram inom ämnet är två äldre studier, Goldning och Middeltons brittiska studie från 1982 och Ranks amerikanska studie från 1994, vilken är en longitudinell studie med runt 3000 genomförda intervjuer. I

Goldning och Middletons studie framgår det att en stor del av de tillfrågade intervjupersonerna ansåg att personer vilka uppbär försörjningsstöd borde känna skam då de lever på skattebetalarnas pengar. Vidare ansåg de tillfrågade att det var många med försörjningsstöd som utnyttjade systemet; överlag fanns det en utpräglad fientlighet gentemot personer som ansöker om bidrag (Starrin, 2008). Liknande resultat återfinns i Ranks studie, han beskriver att de tidigare amerikanska studier som genomförts har påvisat att de flesta amerikanska medborgare anser att personer själva är ansvariga för sin situation - att de är fattiga och därför söker sig till välfärden beror på att de saknar drift, moral och förmåga (Rank, 1994).

Rank menar att dessa åsikter gentemot biståndsmottagare även förekommer hos personer vilka själva uppbär försörjningsstöd. 6 % av de intervjuade biståndsmottagarna svarade att de själva bar ansvaret för att de uppbär försörjningsstöd, 82 % att det berodde på omständigheter utanför deras kontroll och 12 % att det var en kombination av det ovanstående. När de intervjuade biståndsmottagarna svarade på varför andra uppbär försörjningsstöd uppgav över 90 % att personerna inom välfärdsprogrammen var delvis eller helt ansvariga för sin situation. Deltagarna uppgav olika anledningar till varför andra går på försörjningsstöd; avsaknad av ambition, lathet och att de utnyttjar systemet. Majoriteten hade, likt allmänheten, negativa attityder gentemot biståndsmottagare. Likväl hade de stereotypa föreställningar om de som uppbär bidrag; att det var minoritetsgrupper, att de fastnade i systemet, samt att kvinnor skaffade fler barn i syfte att få ett högre bidrag (Rank, 1994). Således visar den internationella forskningen att allmänheten, men även de som själva uppbär försörjningsstöd, har en negativ inställning gentemot biståndsmottagare; resultat som återfinns i den svenska forskningen. Den mest omfattande och återkommande svenska studien kring allmänhetens attityder och åsikter kring försörjningsstöd är Halleröds kvantitativa intervjustudie från 1993, där 793 personer mellan 20-75 år intervjuats av personal från SCB efter att de slumpats ur SCB:s register. Trots att Halleröds studie är genomförd 1993 har det inte gjorts någon lika omfattande svensk studie som undersöker allmänhetens attityder, och den forskning som gjorts hänvisar ofta tillbaka till Halleröds studie. Resultaten som Halleröd presenterar i sin studie visar att endast 30 % av de som deltog i undersökningen ansåg att personer som uppbär försörjningsstöd var verkligt behövande. Vidare visar studiens resultat att hälften av intervjudeltagarna ansåg att biståndsmottagarna var lata och saknade ambition att förändra sin situation, och en majoritet ansåg att många får bidrag på grund av fusk. Likt Ranks studie framgår det även av Halleröds undersökning att de negativa attityderna gentemot

biståndsmottagarna även återfinns hos de som själva uppbär försörjningsstöd. Sammantaget visar Halleröds studie på en utbredd negativ syn på biståndsmottagare.

Svallfors har sedan år 1981 regelbundet gjort kvantitativa enkätstudier där han undersökt svenskars syn på välfärdsstaten och välfärdssystemet. Antalet deltagare har varierat mellan åren, både i urval och svarsfrekvens, år 1981 var urvalet 1500 och 2010 6753. Ett tema i undersökningen har berört människors vilja att betala skatt till ändamålet försörjningsstöd, samt huruvida de tror att socialförsäkringar, likt försörjningsstöd, missbrukas eller ej. En av de återkommande frågorna löd "Kan tänka sig att själv betala mer skatt om den går till socialbidrag", år 1997 var det 29 % av respondenterna som svarade att de var villiga till detta, år 2002 hade siffran gått ned till 25 % för att år 2010 vara uppe i 40 %. Denna positiva utveckling syns även i folks misstänksamhet gentemot att systemet missbrukas, en fråga har varit "Många av dem som får socialbidrag är egentligen inte fattiga" där respondenterna fått svara om de instämmer eller ej med påståendet. År 1992 var det 29 % som ansåg att biståndsmottagarna egentligen inte var fattiga, år 2002 var det 15 % som instämde och år 2010 var det nere på 9 %. Sammanfattningsvis indikerar dessa resultat att misstänksamheten och fientligheten gentemot biståndsmottagare således minskat det senaste decenniet. Däremot kan det diskuteras huruvida siffrorna som presenteras i Halleröds studie kan anses vara representativa för allmänheten i dag. Detta då Halleröds studie är från 1993, och Svallfors studie visar att misstänksamheten och oviljan att betala till socialbidragssystemet var som högst 1992, för att sedan minska.

Starrin har gjort ett flertal kvalitativa studier som undersöker allmänhetens attityder gentemot biståndsmottagarna, och hur dessa attityder kan påverka deras självbild och ge upphov till känslor såsom skam, förödmjukelse och förnedring (Starrin & Jönsson, 1999). Starrin (2008) sammanfattar tidigare forskning och konstaterar att det finns en utbredd uppfattning i samhället att biståndsmottagare är lata, saknar ambition till att förändra sin situation och de är samhället till last; att de inte är verkligt behövande. Däremot påvisar Starrin att i en jämförelse med andra europeiska länder, hade allmänheten i Sverige lägst siffror när det kom till föreställningar av negativ karaktär gällande de bakomliggande orsakerna till biståndsmottagande. Allmänheten i Sverige var mer benägna att anse att orsakerna till att personer behöver försörjningsstöd är av social karaktär, som till exempel att klienterna har blivit utsatta för någon form av social orättvisa som ligger utanför deras kontroll (Starrin, 2010). Starrins konklusion av tidigare forskning visar på att många biståndsmottagare tar till

sig allmänhetens attityder och att de är medvetna om sin underlägsna situation i samhället (Starrin 2008). Vidare visar Starrins och Kalander Blomqvists (2001) studie, bestående av postenkät som slumpmässigt skickades till 4488 personer med en svarsfrekvens på 47 %, att många biståndsmottagare tror att allmänheten anser att personer som erhåller ekonomiskt bistånd är lata, utnyttjar systemet, saknar framåtanda, inte kan sköta sin ekonomi, har problem med alkohol eller droger. Starrin (2010) menar att en betydande andel av de personer som uppbär ekonomiskt bistånd förmodar att gemene man har en negativ bild utav dem, och att det skulle vara få som tror att de som får bidrag har blivit orättvist behandlade eller haft otur.

Hittills har bara en studie undersökt hur åsikter om biståndsmottagare uttrycks på internet, vilket är Gibsons studie från 2009. Studien genomfördes i Storbritannien under 2007 och baseras på kommentarerna från ett diskussionsforum på BBCs hemsida, där allmänheten uppmanades att kommentera den brittiska välfärdens framtid och dess välfärdsinsatser. 183 av totalt 3319 kommentarer valdes ut och analyserades med hjälp av diskursanalys och tolkningsrepertoarer. I artikeln redogör Gibson för hur insändarna lägger ansvaret för arbetslösheten på individen, samt hur staten kritiserades för att ha underlåtit individen att ta sitt ansvar. Insändarna ansåg att arbetslösa ansträngde sig för lite när de skulle söka arbete, vilket de framhöll att de själva lyckats göra och därmed tagit sitt ansvar. Vidare ansåg insändarna att de arbetslösa måste ändra sitt beteende, då arbetslöshet enligt insändarna berodde på lathet och bristande ansträngningsförmåga. En utbredd attityd var ”vill man så kan man”, det vill säga att det är upp till individen själv och andra förklaringsmodeller förbisågs.

Efter denna genomgång kan vi konstatera att det råder en kunskapslucka i hur konstruktioner av biståndsmottagare negotieras och reproduceras på internet. Vi hoppas att denna studie kan bidra till att skapa djupare förståelse för vilka fördomar biståndsmottagare möter på internet och i samhället. För att skapa en förståelse över hur internet skulle kunna påverka konstruktionen av biståndsmottagare skall vi nedan avslutningsvis redogöra för forskning kring hur internet som medium påverkar användningen av stereotyper.

Kunskapsläget kring internet-anonymitetens effekter

Under 1990-talet var anonymiteten som ges i samband med internet ett av de perspektiv vilket debatterades mest, och det var även under denna period som majoriteten av forskningen kring internetanonymitet genomfördes (Sveningsson, 2006). Denna forskning anser vi vara relevant för att kunna förstå hur anonymiteten på Flashback kan påverka vad som uttrycks.

Sveningsson (2006) redogör för centrala aspekter i den tidigare forskningen kring anonymitetens konsekvenser. Ett perspektiv var att internetanonymiteten skulle ge människor möjlighet att omskapa sina identiteter, vilket i förlängningen ansågs skulle kunna leda till minskade fördomar och ett mer jämlikt samhälle då kontaktskapandet inte skulle baseras på yttre attribut. Det har dock visat sig att kommunikation via nätet inte leder till minskade fördomar, då det alltid finns sätt att hitta ledtrådar om andras identitet. Sveningsson (2006) skriver om en studie där internetanvändare menat på att de känner på sig om personen de skriver med är den de utger sig för att vara, att de kunde känna på sig om det var något som inte stämde då personen de samtalade med inte betedde sig som de förväntade sig att en person med den förväntade bakgrunden skulle göra. På detta sätt kan internet bidra till att förstärka stereotyper, då personer som inte passar in i rådande normer antas ha antagit en falsk identitet. Fördomar och förutfattade meningar styr således hur användare kategoriserar och förstår andra användare. Det anonyma samspelet på internet kan alltså lika gärna medverka till ökade fördomar och en ökad stereotypifiering (Sveningsson, 2006).

Ett annat perspektiv var att anonymiteten skulle göra att personer bryr sig mindre om vad andra människor tycker och tänker, vilket således minskar det sociala tryckets betydelse. Anonymiteten gör personer djärvare när de interagerar på internet och får människor att våga mera genom att ge en känsla av säkerhet, vilken beror på frånvaron av fysiska konsekvenser till följd av handlingarna på nätet. Detta leder till färre hämningar och en minskad respekt för regler, vilket kan leda till kränkande och otrevliga beteenden. Den minskade rädslan beror dock inte endast på anonymiteten och att risken för konsekvenser minskat, utan även faktumet att interaktionen sker i "ett kropps- och röstlöst medium", vilket kan ge en känsla av att vara skyddad bakom datorskärmen. Faktumet att personer är fysiskt skyddade på andra sidan datorskärmen påverkar således vad personer gör och vågar göra (Sveningsson, 2006). Sammanfattningsvis visar forskning kring hur internet påverkar sociala processer att anonymiteten kan bidra till att människor vågar mer, vilket kan föranleda kränkande beteenden. Vidare visar forskning att internet har en tendens att förstärka normer och stereotyper. Det är med andra ord troligt att ett internetforum som Flashback, där användarna är anonyma, kan påverka och förstärka åsikterna som uttrycks kring biståndsmottagare.

Teoretiska perspektiv

Under det här avsnittet presenteras de teoretiska utgångspunkter vilka ligger till grund vår analys. Grundteorierna som vi valt att utgå från i studien är socialkonstruktionism och

poststrukturalism, detta då vi betraktar beskrivningarna av biståndsmottagarna på Flashback som sociala konstruktioner, föränderliga bilder vilka skapas genom inläggsskribenternas språk (Wikström, 2009; Burr, 2003). För att erhålla en större förståelse för hur språket påverkar hur ett fenomen kan beskrivas och tolkas har vi valt att fokusera på begreppen diskurs och tolkningsrepertoar, och för en ytterligare fördjupning i hur språket påverkar verkligheten har vi ett teoriavsnitt som behandlar språkets makt (Jørgensen & Phillips, 2000).

Då studiens syfte bland annat är att undersöka hur biståndsmottagare konstrueras och förstås har vi valt att innefatta Losekes (2003) förståelse av hur ett socialt problem blir till och hur biståndsmottagare konstrueras som offer eller förövare, så kallad claim making; samt begreppen etnicitet och klass för att kunna analysera de egenskaper som biståndsmottagarna tillskrivs.

Socialkonstruktionism och poststrukturalism

Både socialkonstruktionism och poststrukturalismen kan sägas utgå från föreställningen om att verkligheten är socialt konstruerad (Wikström, 2009). Med detta åsyftas att det genom den sociala interaktionen mellan människor bildas en gemensam uppfattning och förståelse utav världen; då denna uppfattning skapats av människor anses världen således vara socialt konstruerad. Den sociala process där människor försöker göra omvärlden begriplig är inte baserad på en objektiv verklighet, utan utgår från människans kollektiva sätt att tolka och kategorisera omgivningen, vilket sedan blir upphöjt till en allmänt accepterad sanning (Payne, 2008). Socialkonstruktionismen kritiserar således antagandet att det skulle finnas en absolut sanning, att det skulle finnas bestämda och naturliga egenskaper inom grupper, utan menar att det är människan som konstruerat och värdeladdat dessa begrepp. Payne (2008) menar att den sociala konstruktionen av verkligheten styr våra handlingar och gör dem vanemässiga i en sådan utsträckning att de till slut blir en verklighet för samhällsmedlemmarna.

Vidare är språket en stor del av hur sociala konstruktioner skapas och upprätthålls, en föreställning som är relevant för att förstå hur de åsikter som florerar på Flashback ger konsekvenser för synen på biståndsmottagande. Hur människor använder språket enskilt och i grupp för att konstruera en bild av verkligheten kan påverka andra, vilket är möjligt först när verklighetsbilden blivit socialt accepterad. Hur språket används får därmed konsekvenser för det sociala samspelet och skapandet av förtryck och diskriminering (Payne, 2008). Ett exempel på detta är att Flashbacksmedlemmarna genom språket konstruerar en negativ bild

kring biståndsmottagarna, vilket är något som bidrar till stigmatisering av biståndsmottagare om konstruktionen får en allmän acceptans. En central aspekt vilken särskiljer poststrukturalismen från socialkonstruktionismen är att den senare enbart konstaterar att tingen är socialt konstruerade, medan poststrukturalister framhäver att då konstruktioner är socialt skapade genom språket är de därmed per definition föränderliga, då de inte är konstanta i sin ursprungliga konstruktion (Wikström, 2009).

Diskurs

Inom socialkonstruktionismen är diskurs ett centralt begrepp, ett begrepp vars definition varierar mellan olika teoretiker. I denna studie kommer Foucaults definition, tolkad av Vivien Burr (2003), av diskurs att tillämpas. Enligt Burrs tolkning av Foucault kan en diskurs förstås som det sätt som människor talar och resonerar kring ett fenomen, en grupp eller en händelse. Vidare menar Burr att människor kan använda flera olika diskurser för att samtala om samma fenomen, beroende på vilken agenda individen har i konversationen; fenomenet konstrueras på olika sätt i olika diskurser. I samhället förekommer det följaktligen åtskilliga diskurser, där ett fenomen kan förekomma parallellt i flera diskurser. Hur ett fenomen konstrueras och samtalas kring beror således på inom vilken diskurs fenomenet studeras. Burr (2003) menar att det är möjligt att undersöka vad som inkluderas och exkluderas i en diskurs genom att studera vad som beskrivs, och vad som lämnas utanför när det talas om ett visst fenomen. Vad som inkluderas i diskursen upphöjs till vedertagna sanningar, som sedan får konsekvenser i praktiken. Att vi har en socialtjänstlagstiftning kan exempelvis förstås som en konsekvens av en diskurs där allmänheten ansett att de behövande har rätt till hjälp via lagstöd. Diskurser möjliggör således vad som är tillåtet att tala om och skapar därmed även förutsättningarna för vad som kan benämnas som ett socialt problem. I studien har vi att främst utgått från begreppet tolkningsrepertoar, vilket enligt Jørgensen och Phillips (2000) kan förstås som ett synonymt begrepp till diskurs, men som syftar till mindre omfångsrika och mer vardagsnära diskurser. Vidare är diskurser tätt förbundet med makt, språk, kategoriseringar samt stereotypifiering; för att få en större förståelse för hur biståndsmottagare konstrueras och vilka tolkningsrepertoarer som omger behovet av ekonomiskt bistånd är dessa begrepp således av central betydelse.

Makt, språk och kategoriseringar

Makt är ett mångtydigt begrepp, det finns en mängd olika definitioner och ett flertal sätt på vilket konceptet kan förstås. Ett sätt att betrakta makten är i relation till språket, där makten kan ses som ett språkspel med ett specifikt sätt att samtala om olika föremål och händelser.

Således kan makten betraktas som något vilket förekommer och existerar i alla mellanmännsliga möten och relationer (Börjesson & Rehn, 2009). Vidare spelar språket en central roll vid bildandet av identiteter och kategorier; föremål, identiteter och kategorier konstrueras genom språket då de tillskrivs meningsfyllda betydelser först när de blir benämnda. Det är genom kategorisering och genom att namnge det språkliga som människan får förståelse för hur den benämnda kategorin ska betraktas och förstås (Wikström, 2009). Således är det via språket som det bestäms och kontrolleras vad som går, samt är tillåtet, att tala om; genom språket identifieras och bestäms vad som ska kategoriseras som normalitet och avvikande i den rådande diskursen.

Ytterligare en viktig aspekt inom språket som maktmedel är begreppet binära oppositioner. Människan kategoriserar världen för att göra den förståelig, och i denna process ställs de olika kategoriseringarna mot varandra i motsatspar, så kallade binära oppositioner. Det innebär att de olika kategorierna, exempelvis man och kvinna, bara kan förstås i förhållande till varandra. Genom att synliggöra vad den ena kategorin har eller är i förhållande till den andra kategorin, blir de förbundna med varandra (Mattson, 2010). Dessa motsatspar är ordnade i ett hierarkiskt system, där den ena kategorin tilldelas en dominerande position gentemot den andra. Dessa tilldelade hierarkiska positioner baseras på kulturella och sociala föreställningar, föreställningar som blivit dominerade och ses som en sanning i samhället. De dominerande föreställningarna kring kategorier tenderar att bli statiska och riskerar att leda till stereotypifiering, vilket är problematiskt då kategoriseringen och stereotypifieringen påverkar människors sätt att leva och deras handlingsutrymme (Wikström, 2009; Mattson, 2010). Således innebär det att inom varje språkligt system, där meningsskapande förekommer, finns där alltid dolda maktförhållande vilka påverkar människans sätt att uppfatta världen (Mattson, 2010).

Två centrala maktordningar: klass och etnicitet

Två maktordningar vilka är relevanta för att förstå hur biståndsmottagarna konstrueras och vilka attribut de tillskrivs är klass och etnicitet, vilka är två centrala maktordningar i konstruerandet av biståndsmottagare och behovet av ekonomiskt bistånd. För att kunna förstå kategoriernas hierarkiska position i maktordningen och dess konsekvenser för människors handlingsutrymme kan begreppen bidra till en ökad förståelse för hur sociala och kulturella föreställningar påverkar biståndsmottagares samhälleliga position.

Klass

Klassbegreppet syftar till att beskriva de komplexa relationer, genomsyrade av makt och inflytande, vilka finns mellan människor i olika samhällspositioner. De olika klasspositionerna har olika grader av makt och inflytande, vilka formar det samhälle vi lever i (Oskarson, Bengtsson & Berglund, 2010). Gemensamt för klassteorier är att de pekar på att där finns en hierarkisk ordning mellan olika samhällsklasser. Vidare kan klass ses som en konstruktion, någonting som vi vidmakthåller och skapar genom stereotypa föreställningar om olika samhällsgrupper; klass är en tillhörighet vilken blir en del av människors identitet och påverkar hur andra uppfattar en. Olika klasser värderas på olika sätt, exempelvis så har medelklassen blivit en överordnad och normerande position i samhället i förhållande till arbetarklassen, vilket påverkar hur dessa klasser skildras och tolkas (Mattson, 2010). Samhällets klasstruktur bestäms i hög grad utav fördelningen av ekonomiskt kapital, de materiella resurser vilka människor förfogar över (Oskarson et al, 2010).

Starrin och Scheff (2002) beskriver hur människor ur högre sociala klasser historiskt sett ofta betraktat personer ur lägre sociala klasser med förakt, hur de exempelvis har ansetts vara omoraliska och lata. Denna nedlåtenhet kring fattiga och arbetslösa existerar fortfarande i samhället, att vara beroende av samhällets välfärd anses vara något skamligt; de som är i behov av stöd betraktas med misstänksamhet, samhällsparasiter som inte behöver hjälp på riktigt (Starrin & Scheff, 2002). Detta sätt att betrakta de lägre samhällsklasserna medför en individualisering i förklaringsmodellen till varför behovet av samhällets hjälp har uppstått; de sociala och ekonomiska förhållandena ignoreras och förklaringen blir istället att individen självmant har förorsakat sin situation (Mattson, 2010).

Etnicitet

Postkolonialism är en teoretisk inriktning vilken är av betydande vikt för frågor som rör etnicitet, då det ställer etnicitet och identitet i relation till globalisering och kolonialism. Enligt Mattson (2010) är det inom det postkoloniala forskningsfältet frågor om hur identiteter skapas i det globala samhället, hur rasistiska stereotyper upprätthålls och hur dessa stereotyper kan bekämpas som står i fokus. En central del i postkolonialismen är utgångspunkten att kolonialismen inte är avslutad, utan fortfarande pågår då vi alltjämt präglas av kolonialväldet eftersom den västerländska kulturen har fortsatt utgöra en norm för stora delar av världen (Mattson, 2010). Samma tänkande som legitimerade kolonialismen finns fortfarande kvar och

har fortsatt att legitimera förtryck, rasism och legitimering att upprätthålla stereotyper av människor vilka betraktas som "De Andra" (Wikström, 2009).

Postkolonial teori utgår från en förståelse av etnicitet som en social konstruktion, att etnicitet är något föränderligt som konstrueras och rekonstrueras i samhället, och vänder sig emot en essentialistisk tolkning av etnicitet; förståelsen av etnicitet som en inneboende inre kärna. Kritiken som har riktas mot en essentialistisk förståelse av etnicitet är att den understödjer rasifiering. Då synen på etnicitet som statisk och oförändlig skapar en uppfattning om att människor med viss etnicitet är en homogen grupp med specifika egenskaper kan dikotomier av bra-dåligt uppstå, vilket bidrar till en hierarkisering av människor (Mattson, 2010). Kategoriella motsatspar är viktiga inom det postkoloniala perspektivet, att motsatsparen är asymmetriska och bär på en under- respektive överordning fångar hur kolonialismen skapat och vidmakthållit en över- och underordning mellan öst- och väst.

Wikström (2009) beskriver hur språket och dess kategoriseringar är centrala för rasistiska formationer, och att det blir problematiska när kategorierna blir schabloniserande och stereotypa, statiska och används nedsättande. Hur vi uttrycker oss, vilka begrepp vi använder och hur vi väljer att beskriva olika etniska tillhörigheter bidrar till konstruktionen av olika etniciteter. När vi benämner något så konstruerar vi det samtidigt. Wikström (2009) beskriver hur språket är uppbyggt genom dikotomier, motsatspar, som exempelvis svart-vit och muslim-kristen. Dessa anses vara varandras motsatser, och är hierarkiskt ordnade genom de sociala och kulturella betydelser som kopplats till dem. Exempelvis betraktas vit och kristen som hierarkiskt överordnade svart och muslim, och trots att det inte förhåller sig så har detta blivit den dominerande föreställningen i samhället (Wikström, 2009). Maktordningar och kategorier är centrala i skapandet av olika aktörer relaterade till sociala problem. Följande del av detta avsnitt skall fokusera på hur offer och förövare konstrueras, något som är vanligt förekommande på Flashback.

Skapa opinion genom claim making

Vi har valt att använda begreppet claim making för att vidare förstå hur användarna på Flashback konstruerar trovärdiga offer, förövare, samt föringar biståndsmottagares behov. Enligt Loseke (2003) kan sociala problem betraktas som sociala konstruktioner, då människor genom språk och handling försöker övertyga andra människor att ett visst fenomen är att betrakta som problematiskt och således måste ändras på: att fenomenet är ett socialt problem.

Att försöka konstruera något som ett socialt problem kallar Loseke för "claim making", och personen som försöker framställa något som ett socialt problem för "claim maker". En förutsättning för att en så kallad claim maker ska lyckas med att definiera ett fenomen som ett socialt problem, är att allmänheten övertygas om att det är ett reellt och trovärdigt problem. Loseke (2003) uppger att det finns ett flertal strategier att tillgå vid genomförande av ett lyckat claim making. En av dessa strategier är att konstruera vilka individer som ska kategoriseras som offer respektive förövare i situationen; kategoriseringar som är baserade på förenklade och typifierade bilder av människor. Vid konstruktionen av offer kan claim makern använda sig av en strategi som syftar till att övertyga allmänheten genom att tala till deras känslor. Det görs genom vad Loseke (2003) benämner som feeling rules, vilka är konstruerade inom diskursen för att rättfärdiga handlingar. Det vill säga att claim makern försöker intala publiken hur de bör känna gentemot det konstruerade offret, offret framställs som en värdig person som förtjänar sympati, en oskyldig person som inte bär ansvaret för den skada hen utsatts för.

Clark (1987) menar att i strategin av framställandet utav förövare kan claim makern konstruera förövaren som en utböling, en person som medvetet vill skada eller utnyttja systemet. Förövaren konstrueras som en ovärdig person vilken människor blir benägna att anklaga och hata. Även detta kan ske genom att försöka tala till publikens känslor och övertyga dem hur de bör känna. Framställningen av offer och förövare blir möjliga då de är baserade på konstruerade uppfattningar kring moral och sympati, och vilka som bör innefattas av denna sympati. Vidare för Clark (1987) ett resonemang kring konstruktionen av sympati och menar att individen själv inte kan bedöma huruvida hen förtjänar sympati, utan sympati är något som tillskrivs av andra. Clark (1987) diskuterar även hur individen bör uppfylla vissa grunder för att förtjäna sympatin, samt hur denna kan i fråntas om det framkommer att individen har "förfalskat" de grunder som har föranlett sympatin. Exempelvis en biståndsmottagare som inte gör vad som finns i hens makt att förändra sin situation kan förlora den tidigare mottagna rätten till sympati (Clark, 1987). Följaktligen tillämpar allmänheten sedan de presenterade kategorierna inom diskursen, kategorier som är förenklade och stereotyperade versioner av verkligheten (Loseke, 2003).

Vidare, vid försök att lyfta fram något som ett socialt problem, tillämpar claim makern strategin att överdriva förhållandena kring det sociala problemet som lett till att oskyldiga och värdiga offer utsatts för men. Essensen av detta är att claim makern inte närmre beskriver de

faktiska och objektiva förhållanden kring det sociala problemet; problem som konstruerats på detta sätt är ofta framgångsrika eftersom claim makern lyckats dölja den komplexitet som existerar i den verkliga världen (Loseke, 2003). Hur beskrivningen utav biståndsmottagande och konstruktionen av biståndsmottagare påverkas av faktumet att det sker på ett internetforum är något som redogörs för i nästkommande avsnitt.

Virtuella gemenskaper och makt på internet

Flashback är en miljö där människor, oberoende av geografiskt avstånd, interagerar och kommunicerar med varandra. En sådan interaktion och socialt samspel på internet kallas för virtuell gemenskap (Lövheim 2002; Sveningsson et al 2003). I och med de virtuella gemenskaperna har det uppstått nya sätt betrakta omvärlden; den gemensamma förståelsen av verkligheten blir influerad av andra aktörer som befinner sig i de virtuella gemenskaperna. Detta har följaktligen lett till att människans sätt att förstå omvärlden har börjat ifrågasättas, nya förhållningssätt och idéer har influerat de tidigare tankebanorna om de egna och världens konstruktioner (Sveningsson et al, 2003). I likhet diskuterar Lövheim (2002) att internet som en arena för sociala gemenskaper gjort det möjligt för människor att ta till sig nya tolkningsrepertoarer och bilda uppfattningar som de tidigare inte hade tillgång till. Genom Flashbacksmedlemmarnas interaktion kan de således ta del av varandras tolkningsrepertoarer och skapa nya gemensamma förklaringsmodeller kring ekonomiskt bistånd och dess klienter, tolkningsrepertoarer vilka sedan kan reproduceras även utanför forumet.

Effekterna av de nya möjligheterna som internet medför är flera, varav en konsekvens är att makt och motstånd kan organiseras på ett sätt som det tidigare inte har gjorts. Grupper i samhället som vanligtvis har svårigheter att få sin röst hörd, ges genom internet möjlighet att uttrycka sin åsikt; detta på grund av den anonymitet som vanligen förekommer på internet vilken gör att individer inte kan bestraffas på samma sätt som om interaktionen hade ägt rum ansikte mot ansikte. Anonymiteten och det geografiska avståndet gör det inte möjligt att kontakta personen och ställa denne till svars (Sveningsson et al, 2003). Anonymiteten kan således påverka motståndsstrategierna som tillämpas av biståndsmottagarna på Flashback, samt hur övriga Flashbackmedlemmar väljer att framställa biståndsmottagare. Ytterligare en effekt av internet och dess globalisering är att vissa forskare menar att det har blivit en ännu en arena för kolonialism. Detta då det är några få kulturer som har ”övertaget” genom att vara mest framträdande, vilket som Sveningsson et al (2003) belyser, främst är USA och västvärlden. Andra kulturer från andra länder inte har samma utrymme på internet och ges

därmed inte möjlighet att få sin röst hörd i samma utsträckning. Sammanfattningsvis är de teoretiska utgångspunkterna för studien att utifrån ett socialkonstruktionistiskt- och poststrukturellt perspektiv med fokus på språkets betydelse, med hjälp av de teoretiska begreppen etnicitet, klass och tolkningsrepertoar, undersöka hur biståndsmottagare genom claim making strategier konstrueras på Flashback och hur biståndsmottagare förhåller sig till denna konstruktion: samt hur detta kan påverkas av faktumet att det sker på internet.

Metod

I detta avsnitt kommer vi att presentera studiens tillvägagångssätt och vilka metodologiska överväganden som legat till grund för den. I avsnittet kommer vi även redogöra för hur insamling, bearbetning och analys av materialet genomförts. För att öka transparensen i studien redovisas även etiska överväganden, studiens begränsningar, vår förförståelse, urval samt analysmetoder. Arbetsfördelningen i uppsatsen har varit som sådan att båda har varit delaktiga i samtliga delar av uppsatsen, där vi genomgående diskuterat vad som ska ingå under varje rubrik för att sedan tillsammans skriva de olika delarna.

Metodologisk ansats

Då syftet i denna studie är att undersöka hur orsaken till biståndsmottagande förstås och beskrivs på internetforum, vilka tolkningsrepertoarer dominerar och hur detta bemöts utav biståndsmottagare, har vi valt att göra en kvalitativ studie (Bryman, 2011). Valet är baserat på att metoden möjliggör undersökning av huruvida det förekommer återkommande mönster i empirin, samt ger möjlighet att undersöka språket som en social produkt där kategorierna ses i förhållande till det kontextuella sammanhanget (Marlow, 2000; Repstad, 2007). Att samla in empirin från Flashback har vi ansett vara fördelaktigt då forumet förser oss med omfattande material som är, för oss och andra, lättillgängligt då hemsidan är offentlig och inget medlemskap krävs för att läsa diskussionstrådarna. Vidare anser vi att en fördel med att använda material från Flashback, är att vi inte har haft möjlighet att påverka materialet, utan kunnat studera de faktiska förhållandena och inte situationer vilka har konstrueras i syfte att undersökas. Därmed har vi kunnat studera samtalet och hur medlemmarna förhåller sig till omgivningen, utan inverkan av utomstående. Således anser vi att valet av kvalitativ metod och insamlandet av empiri från Flashback, ger goda förutsättningar till att utföra denna studie och besvara frågeställningarna.

Förförståelse

Vår förförståelse präglas av att vi har båda erfarenhet av att arbeta inom försörjningsstöd, då vi genomfört vår respektive VFU-termin på försörjningsstödsenheten för att sedan ha ett sommarvikariat. Detta gör att vi dels har en förståelse för vilka lagar som finns kring ekonomiskt bistånd, och dels att vi har mött ett flertal av de personer vilka ansöker och uppbär försörjningsstöd och de fördomar de möts av. Detta har föranlett att vi i vår läsning av Flashbacktrådarna har sympatiserat mer med klienterna och gjort oss mer avogt inställda till de som uttrycker sig nedsättande kring denna grupp. Vår kunskap kring området upptäckte vi även medförde att vi i viss mån ansåg oss ha ett informationsövertag gentemot Flashbackanvändarna, att vi i början gav oss själva rätten att bedöma vad som var sant eller relevant. Då syftet med uppsatsen är att undersöka vilka attityder och föreställningar som finns, och inte om föreställningarna är sanna eller ej, upplever vi att vår förförståelse kring ämnet inte influerat analysen eller materialinsamlingen nämnvärt.

Vår erfarenhet av Flashback innan denna studie påbörjades var knapp, något som bidragit till att vi båda har många negativa fördomar kring vilka som är medlemmar och vilken typ av åsikter som florerar på Flashback; att det är ett forum där utrymme ges för att uttrycka rasism och extrema åsikter kring andra människor i samhället. Vi är medvetna om att våra fördomar riskerar att ha påverkat analysen och framför allt framställningen av Flashbackanvändarna i studien, men vi hoppas på att genom att ha försökt vara medvetna om våra egna förutfattade meningar förhindrat en allt för stor påverkan av resultatet; även om ingen forskning är helt objektiv eller fri från forskarens förförståelse.

Material och datainsamling

Under följande rubriker ska vi redogöra för det material vi har samlat in, hur materialinsamlingen gick till väga samt de etiska övervägande vi gjort under insamlingen av empirin.

Forumet Flashback

Flashback är ett forum som är öppet för alla att läsa, men för att kunna delta i diskussionerna behövs ett medlemskap. Som tidigare nämnt hade Flashback som målsättning när de startade Flashback Forum att förse sina medlemmar med en frizon med högt i tak och där avvikande åsikter fick utrymme (Flashback, 2015c). Detta präglar fortfarande Flashback, deras slogan är "Yttrandefrihet på riktigt", och inledningen till Flashbacks regler citeras lagen om

yttrandefrihet. Flashback säger sig bygga på två grundpelare: den fria debatten och anonymitet. Anonymiteten beskrivs ge individer med marginaliserade och stigmatiserade åsikter en plattform att framföra sina åsikter på, utan att de riskerar att det medför några konsekvenser för deras liv.

Att få framföra sin åsikt, även om den kan vara så kallat avvikande, är en central del av Flashback vilket även syns i deras regelförtydliganden. Hot och personangrepp står som ett regelbrott, men under regelförtydligandet framgår att det är en hög tolerans mot personliga tillmälen och förolämpningar, vilket gör att tonen kan förefalla hård. Likväl är en regel att hets mot folkgrupp är förbjudet, men i regelförtydligandet framgår att nedsättande uttalanden mot en eller flera utpekade folkgrupper är tillåtet, förutsatt att kritiken är saklig och tillförlitlig (Flashback, 2015d). Vidare är Flashback ett forum utan ett specifikt fokus, utan i princip vad som helst kan diskuteras, vilket syns i variationen av kategorier som trådar kan skapas i. Det finns 16 huvudkategorier, allt från droger, mat, ekonomi och sport, inom vilka det finns ett flertal underkategorier. Variationen på diskussioner som förs på forumet är därför omfattande; frågor om en kan bränna sitt näshår, hur pulled pork bäst tillagas, hypoteser om svarta hål och recensioner av prostituerade.

Urval av diskussionstrådar

Det första steget i urvalsprocessen var att bestämma vilka sökord som skulle användas för att finna relevanta diskussionstrådar till vår studie. Vi inledde med att använda sökorden “ekonomiskt bistånd”, “försörjningsstöd”, “socialbidrag” och “bidragstagare”, sökord vilka gav ett omfattande sökresultat. Majoriteten av sökresultaten på försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd gav träffar på diskussionstrådar vars inlägg nästintill uteslutande berörde praktiska frågor kring ekonomiskt bistånd. När vi läste igenom dessa diskussionstrådar fann vi att de flesta inlägg svarade på frågorna som ställdes eller diskuterade beslut som fattats av socialsekreterare. Ibland dök det upp inlägg vilka berörde åsikter kring biståndsmottagare, men då dessa inlägg var “off topic” bemöttes inte dessa inlägg i lika stor omfattning av de andra inläggsförfattarna, samt att en moderator på Flashback kunde ta bort inlägg vilka ansågs ligga utanför trådens ämne. Följaktligen blev valet att inte inkludera diskussionstrådar av denna art, då det hade krävts ett mycket större antal trådar för att hitta inlägg vilka skulle vara relevanta för vår frågeställning.

Således blev det andra steget i sorteringsprocessen att välja ut diskussionstrådar. Den första tråden vi valde ut var diskussionstråden “Alla ni som hatar bidragstagare...”, valet föll på denna tråd då vi eftersökte en tråd vilken innehöll många inlägg med åsikter kring biståndsmottagare, och denna tråd uppmuntrade till diskussioner angående detta (Flashback, 2015b). Då det fanns en risk att gå miste om variation i materialet, samt att inläggen i tråden är påverkade av varandra, valde vi att inkludera ytterligare en diskussionstråd: “ Varför ger vi inte kuponger istället för socialbidrag”, en tråd fylld av diskussioner kring försörjningsstödet vara eller icke vara (Flashback, 2015e). Slutligen inkluderade vi en tredje tråd “Är det inte dags att syna hatet mot svenska bidragstagare?” för att uppnå en mättnad i materialet, då vi inte längre kunde identifiera nya teman (Flashback, 2015f). Sammanlagt försåg diskussionstrådarna oss med ett material på 578 inlägg, vilka är publicerade över tidsperioden 140823–150823, 150222–150517 och 140709–140812. Samtliga trådar är relativt aktuella rent tidsmässigt vilket vi ansåg vara fördelaktigt då vi eftersträvade ett aktuellt underlag för att undersöka hur åsikterna är i dagsläget. Således bidrog tidskriteriet till att sortera ut vilka diskussionstrådar som var av intresse.

I de utvalda diskussionstrådarna förekom även inlägg av annan karaktär än de vi hade till syfte att studera. Det kunde vara inlägg som berörde ämnen såsom politik, medborgarlön, kuponger samt andra typer av socialförsäkringar; dessa inlägg togs inte med i analysen då vi ansåg att de inte var relevanta för vår frågeställning. Valet att exkludera dessa ämnen baserades även på att materialet hade blivit för omfattande att bearbeta då tidsutrymmet är begränsad vid genomförande av en kandidatuppsats, och inte heller fanns utrymme inom ramen för vår studie.

Etiska övervägande

1990 formulerade Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) en samling riktlinjer vilka syftade till att etablera etiska normer inom forskningen, bland dessa författades fyra etiska forskningsprinciper: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjande kravet (Bryman, 2011). Trots att HSFR numera är nedlagt utgör dessa forskningsprinciper fortfarande ett huvudkrav på all forskning med mänskliga deltagare, och i synnerlighet när det gäller forskning där forskningsämnet är av känslig karaktär eller involverar utsatta grupper. Forskning på internetforum komplicerar ovanstående etiska praxis, då det går att hävda att forskning på offentliga forum inte är forskning med mänskliga deltagare, något vilket det råder motstridiga åsikter om. Detta har lett till en diskussion bland

internetforskare om hur man skall tackla etiska dilemman, och ännu finns det inte någon officiell vägledning om forskningsetik på internet som antagits på nationell eller internationell nivå (Markham & Buchanan, 2012). Att forska och samla information på internet skiljer sig sålunda från forskning och informationsinsamling utanför nätet, vilket medför att HSFR:s nämnda forskningsprinciper inte alltid kan uppfyllas när forskningen bedrivs på internet; något vi erfarit när vi försökt förhålla vår studie till dessa principer:

En gemensam benämning för informationskravet och samtyckeskravet är informerat samtycke; de som studeras ska bli informerade om vad studien innebär och utifrån informationen själva kunna bestämma huruvida de vill medverka i studien eller ej (Svensson & Ahrne, 2011). Då vår datainsamling har skett på ett nätforum har vi upplevt att det inte varit självklart hur vi ska förhålla oss till denna etiska princip. Trots att informerat samtycke alltid bör eftersträvas har vi valt att göra ett undantag från denna etiska grund. Sveningsson et al (2003) menar att även om informerat samtycke alltid är eftersträvansvärt, är realiteten att det i många internetmiljöer rör sig för många människor för att det ska vara genomförbart. Detta har varit vår bedömning angående vår empiri, då trådarna vi valt att analysera sträcker sig över ett år, där deltagare tillkommit och försvunnit. Vidare vore det problematiskt med hur vi skulle gå tillväga rent praktiskt för att nå användarna. Genom att skriva ett inlägg i de aktuella trådarna vore det inte säkert att samtliga berörda läser inlägget och genom att skriva ett ”privat meddelande” till de berörda forumsanvändarna på Flashback vore det dels många att kontakta samt ingen garanti på att användarna ser eller besvarar meddelandet. Sveningsson et al (2003) framhåller att ett alternativ kan vara att kontakta moderatören för hemsidan och be om tillstånd, men vi har valt att inte kontakta administratörerna på Flashback, utan utgått från deras publicerade regler där det inte framgår att materialet inte får användas till exempelvis forskning (Flashback, 2015d).

Anledningen till att vi anser det vara motiverat att göra ett undantag från denna etiska princip, är då vi förhållit oss till de två variabler som Association of Internet Researchers utarbetat som en måttstock för att kunna avgöra huruvida om och hur material från en internetmiljö ska användas. Dessa två variabler är hur offentligt materialet upplevs vara och hur känslig informationen som finns där är (Sveningsson et al, 2003). Vår bedömning är att Flashback är att betrakta som en offentlig miljö, då Flashback är ett av Sveriges största nätforum med. Inte heller behövs ett medlemskap för att kunna läsa trådarna, utan materialet är tillgängligt för allmänheten. Vi anser därför att inläggsförfattarna bör vara medvetna om hemsidans

tillgänglighet och att alla kan läsa vad de skrivit. Förvisso är det möjligt att forumsanvändarna vet att vad de skrivit är offentligt, men inte tänkt att deras ord ska användas som underlag för en analys och diskussion. Forumsförfattarna kan uppfatta sina inlägg som privata och misstycka om de visste att deras ord blev analyserade (Berg, 2011). Likväl menar Markham och Buchanan (2012) att de sökverktyg och datasammanställare som finns kan göra materialet mer tillgängligt för en större publik än vad forumsanvändarna tänkt. Här har vi därför gjort en bedömning av huruvida materialet är av känslig karaktär eller ej. Då studien fokuserar på att hitta generella teman, inte analysera enskilda människor berättelser, anser vi att informationen inte är att bedöma som känslig. Materialet som sådant är inte av den art vilken vi anser utgör en risk att skada de inblandade personerna. Sveningsson et al (2013) menar att om arenan upplevs som offentlig och den delade informationen ej är av känslig art kan det vara godtagbart att göra vissa avvikelser från de etiska kraven.

Konfidentialitetskravet definierar Bryman (2011) som att informanterna i studien ska försäkras största möjliga anonymitet samt att personuppgifter ska förvaras så att inga obehöriga kan komma åt dem. Sveningsson et al (2003) menar att konfidentialitetskravet kan verka lätt att tillgodose på internet, då vi inte vet något om de personer vi studerar. På Flashback är samtliga informanter redan anonyma genom att de skriver under alias, där de inte behöver uppge några uppgifter om sig själva, och den enda information som finns tillgänglig genom användarnas profiler är registreringsdatum och antal författade inlägg. Vidare beskriver Sveningsson et al (2003) dock att även om användarna är anonyma på så vis att vi inte vet vilka faktiska personer som finns bakom användarnamnen, kan användarnamnen i sig bli identifierade av andra användare på forumet, vilket kan ge konsekvenser för användaren i forumet. Många forskare väljer därför att ändra användarnamnen, och då vi anser att användarnas namn på Flashback inte har relevans för det vi studerar har vi därför valt att inte ta med dessa för att öka anonymiteten. Däremot har vi behövt förhålla oss till att alla citat är sökbara och går att hitta genom olika sökmotorer, vilket gör att användarna på så vis kan hittas. Genom att finna användaren kan mer information om personen hittas, då användarnamnet kan vara kopplat till andra inlägg på forumet. Om personen i dessa inlägg delger information om sig själv vilken möjliggör identifiering kan vi inte kontrollera, vilket innebär att anonymiteten riskeras. Vår bedömning har dock varit att bibehållandet av formuleringarna är av vikt för att innebörden inte ska gå förlorad, och då det inhämtade materialet är publicerat på öppna nätforum anser vi att det går att berättiga användningen av citaten i sitt original.

Då vårt material är att betraktas som offentligt och tillgängligt för allmänheten upplever vi att vi inte varit tvungna att förhålla oss till nyttjandekravet, att det insamlade materialet endast får användas för forskningsändamålet och inte lämnas ut till andra sammanhang, i någon större utsträckning. Däremot har vi behövt förhålla oss desto mer till framställningskravet och reflektera över hur vi framställer inläggsskribenterna i studien. Vi har försökt att inte lägga någon värdering av citaten i vår analys, utan försökt att hålla oss objektiva, men då vi inte sympatiserat med de framförda åsikterna har detta givetvis påverkat vår tolkning av dem. På grund av detta finns en risk för att Flashbackanvändare framställs negativt, men vi har försökt att upphäva effekten av detta genom vår redogörelse av vår förförståelse samt urvalsprocessen, för att förtydliga att dessa åsikter inte nödvändigtvis är representativa för användarna på Flashback.

Tematisk analys

För att bearbeta och analysera vårt material valde vi att använda oss utav en tematisk analysmetod. Tematisk analys är en basmetod som återfinns inom en mängd kvalitativa inriktningar, men kan också användas som en fristående analysmetod. I en tematisk analys struktureras datan utifrån olika teman som identifieras i materialet. Identifikationen utav teman kan i huvudsak göras på två olika sätt; antingen genom en teoristyrd tematisk analys där dessa teman kan vara bestämda i förväg, eller genom en empiristyrd tematisk analys där teman genereras ur empirin (Langemar, 2008). I början av materialbearbetningen utgick analysen främst från en empiristyrd tematiska analys, där det efter en genomgång av materialet identifierades ett antal olika teman, vilka sedan omarbetades till slutgiltiga teman. Langemar (2008) beskriver hur det är betydelsefullt att tematiseringen sker grundligt så att de slutliga temana får en tydlig struktur och inte är för lika varandra, men att det samtidigt ska finnas ett tydligt samband mellan respektive tema. Teman som uppkom från materialet var bland annat lathet och utnyttjande av socialförsäkringssystemet.

Att strukturera in materialet i olika teman är dock också ett tolkningsarbete, då citaten sorteras in i teman vilka en själv har utformat och valt. Det innebär att citaten tolkas som ett uttryck för någonting, som en illustration av ett överordnat begrepp, när vi exempelvis tolkar ett citat som rasistiskt och skapar ett tema utifrån detta (Langemar, 2008). En empiristyrd tematisk analys kan därmed med fördel kombineras med en teoristyrd analys. Detta genom att först analysera utifrån den insamlade empirin, för att sedan binda ihop de utformade teman på en teoretisk nivå med redan existerande teoretiska begrepp vilka lämpar sig för att tolka empirin. Utifrån

det empiristyrda resultatet görs alltså en litteratursökning, för att sedan kunna analysera empirin utifrån teori (Langemar, 2008). Längre fram i hanteringen av materialet kompletterade vi därför den empiristyrda tematiska analysen med teoristyrd analys för att möjliggöra en undersökning av materialet utifrån teorier; utifrån socialkonstruktionismen bildades teman vilka vi kunde identifiera i materialet. De teman vilka framtoogs utifrån socialkonstruktionismen var bland annat etnicitet och klass (Braun & Clark, 2006).

Diskurs/tolkningsrepertoar

Vi valde att analysera empirin och våra identifierade teman i den tematiska analysen med hjälp av begreppen diskurs och tolkningsrepertoar. Dessa begrepp valdes då materialet består utav av skrift, språk, vilket enligt Sveningsson et al (2003) är fokus inom diskursanalysen. Vidare menar Sveningsson et al (2003) att begreppet diskurs innefattar föreställningen om hur språket är en sammansättning av olika mönster, och att dessa mönster då blir möjliga att analysera med hjälp utav diskursbegreppet. Burr (2003) vidareutvecklar förståelsen av diskursbegreppet och menar att en diskurs kan förstås som sättet människor samtalar med varandra angående ett visst fenomen; i diskursen skapas verkligheten genom att språket avgör vad som kan uppfattas och förstås. Följaktligen blir det möjligt med diskurs som analysbegrepp, att studera det skrivna språket som förekommer på diskussionstrådarna på Flashback.

I analysen valde vi att främst utgå från begreppet tolkningsrepertoar, vilket enligt Jørgensen och Phillips (2000) kan förstås som ett synonymt begrepp till diskurs, men som syftar till mindre omfångsrika och mer vardagsnära diskurser. Begreppet syftar till att försöka frånga föreställningen om diskurs som en abstrakt och ogripbar företeelse, och istället understryka användningen av diskurser som en föränderlig tillgång i den sociala interaktionen (Jørgensen & Phillips, 2000). Genom att tillämpa tolkningsrepertoar som analysverktyg möjliggörs en djupgående undersökning av de bakomliggande diskurser som kategorier och verkligheten konstrueras i; konstruktioner som för varje människa är möjlig att bilda på grund av de resurser inom tolkningsrepertoarerna som finns tillgängliga vid social interaktion. Med detta menas att tolkningsrepertoarer förser människor med olika kategorier och versioner av verkligheten som gör det möjligt för oss att samtala om olika ting; kategorier vilka kan variera då konstruktionerna kan ha sitt ursprung i en eller flera tolkningsrepertoarer (Jørgensen & Phillips, 2000). De teman som identifierades genom den tematiska analysen, har vi därför tolkat som olika tolkningsrepertoarer. Det vill säga att våra identifierade teman representerar

de tolkningsrepertoarer som Flashbackmedlemmarna utgår från när de konstruerar bilden av biståndsmottagare. Det blir därmed möjligt att med tolkningsrepertoarer studera konflikter mellan beskrivningar av verkligheten, uppfattningar som rivaliserar mot varandra då bakgrunden till de skiftande verklighetsuppfattningarna kan grunda sig i olika repertoarer: som de olika förklaringsmodellerna till ekonomiskt bistånd vilka framförs på Flashback.

Bearbetning av materialet

Efter urvalsprocessen där vi valt ut vilka trådar som skulle utgöra vårt material, kopierade vi in varje diskussionstråd i ett dokument för att mer aktivt kunna arbeta vidare med materialet. Då vi valt att göra en tematisk analys, har vi till stor del utgått från den praktiska procedur som Langemar (2008) beskriver kan användas som utgångspunkt i en tematisk analys. Första steget i analysprocessen var att läsa igenom materialet i sin helhet för att kunna skapa en överblick och uppfattning av materialet. Nästa steg var att påbörja själva analysarbetet. Vi läste återigen igenom trådarna, men började samtidigt försöka identifiera olika teman i vår empiri. Dessa olika teman färgkodades för på så vis underlätta den initiala kodningen och få en överblick över hur frekventa olika teman i materialet var. När samtliga trådar var kodade sorterade vi ut de färgkodade citaten under olika preliminära teman. För varje tema gick vi igenom kvarvarande material ännu en gång, för att kunna plocka ut allt som kunde höras till det specifika temat (Langemar, 2008). De teman som vi identifierat ansåg vi symbolisera olika tolkningsrepertoarer, då vi anser att frekvent förekommande åsikter påvisar att de ingår i en större diskurs.

Efter den initiala kodningen hade vi identifierat 15 olika teman vilka var: värdiga biståndsmottagare, rasism, eget ansvar, lathet och lättja, välfärdsstatens fall, moral, utnyttja systemet, biståndsmottagarens svar, strukturell förklaring, försvar, missbruk, expertroll, öka kontrollen, har det för bra, mina pengar. Dessa utvalda teman ansåg vi skulle kunna bidra till att besvara våra frågeställningar, att identifiera teman i empirin var ett förstadium till att identifiera tolkningsrepertoarer hos Flashbackmedlemmarna. Således blev nästa steg i den tematiska analysen att kategorisera in överlappande teman i huvudteman, samt utesluta vissa identifierade teman från analysen. Ett tema som vi valde utelämnas från analysen var ”välfärdsstatens fall”, då vi upplevde att den inte var i linje med studiens syfte och frågeställning. Därefter var nästa steg i analysprocessen att göra en slutgiltig benämning och definition av varje tema (Langemar, 2008). I denna process valde vi att försöka sätta samman de teman vilka vi upplevde tillhörde samma tolkningsrepertoar in i större teman som bildade

slutgiltiga huvudteman. De teman som kvarstod var följande: ”individens svagheter” som bestod av tidigare teman eget ansvar, lathet och lättja, missbruk och moral, ”utnyttjar systemet” som bestod av tidigare teman utnyttja systemet, har det för bra och ökad kontroll samt “motargument” som bestod av tidigare teman biståndsmottagares svar, strukturell förklaring och försvar. Andra teman, såsom rasism, fick utgöra ett eget huvudtema då dessa åsikter var så pass vanligt förekommande på diskussionstrådarna. Dessa utvalda huvudteman låg sedan till grund för den teorigrundade resultatanalysen.

Metodens begränsningar

Med vårt metodval finns det såväl styrkor som svagheter, både vad det gäller forskning på internet och inhämtning av material på internetforumet Flashback. I vår studie, såväl som vid andra studier på internet, är det mer eller mindre omöjligt att veta vem som ligger bakom de anonyma inläggen på ett diskussionsforum. Således har det inte varit en möjlighet att få någon information om vilka inläggsförfattarna på Flashback är: deras ålder, bakgrund och kön är okänt för oss, något som hade kunnat vara av betydelse för att få en större förståelse om vilka som skriver på Flashback. Om Flashbackanvändarna består av en heterogen- eller homogen grupp människor i dessa aspekter kan vi följaktligen inte avgöra. Rent hypotetiskt skulle vissa inlägg kunna vara författade av samma person under olika alias, vilket skulle ge en missvisande bild av vilka åsikter som förekommer på forumet. Forskning visar dock att den största delen av internetanvändarna inte ljugar om vilka de är eller växlar mellan flera olika identiteter, då personer ofta är måna om att kunna komma tillbaka och skriva under det användarnamn andra känner dem vid (Sveningsson, 2006). Att inte känna till personen bakom inläggen kan således anses vara en begränsning, då sanningshalten i uttalanden kan ifrågasättas och tillförlitligheten i empiri inhämtad från internet kritiseras. Då syftet med denna studie inte är att avgöra huruvida de publicerade inläggen är sanna, utan att identifiera tolkningsrepertoarer som medlemmarna använder sig av för att producera sin version av verkligheten, upplever vi att anonymitet och dess konsekvenser inte blivit problematiskt för vår studie.

En begränsning med att ha samlat in empirin från Flashback, är att det är diskutabelt huruvida materialet kan anses vara representativt, för såväl samtliga Flashbacksmedlemmar som för allmänheten, då vi inte vet vilka inläggsskribenterna är. Egentligen kan resultatet av studien enbart säga något om det faktiskt insamlade materialet, det vill säga att materialet i sin begränsade omfattning inte är tillräckligt för att kunna dra slutsatser om företeelser vilka

förekommer i samhället, eller ens på Flashback. För att en sådan slutledning skulle varit möjlig hade det krävts en betydande större empiri, vilket vi inte upplevt vara möjligt inom ramen för en kandidatuppsats. Det innebär att studien, så som många kvalitativa studier, inte är representativ i den utsträckning som kvantitativa studier kan vara. Svensson och Ahrne (2011) menar att en studies trovärdighet dock även kan kopplas till möjligheten att generalisera resultatet, huruvida de går att överföra till andra områden och sociala miljöer vilka liknar det som studerats. Generaliserbarheten på vår studie är svår att bedöma, den kan anses vara låg i den bemärkelse att vi endast studerat ett fåtal trådar på ett specifikt internetforum. Samtidigt beskriver Svensson och Ahrne (2011) att ett sätt att visa på generaliserbarheten kan vara att jämföra studien med andra liknande studier. Då den tidigare forskning vi redovisat har visat på att liknande attityder förekommer hos allmänheten, anser vi att vårt resultat kan visa på tolkningsrepertoarer och åsikter som kan återfinnas i samhället, men att de inte kan generaliseras genom att anses vara representativa för allmänheten i stort. Vi dock ändå påstå att resultatet av denna studie i viss mån kan påvisa tendenser som existerar i samhället; inläggsförfattarnas åsikter har inte bildats i ett vakuum, utan har utvecklas ur den historiska, sociala och kulturella kontexten i Sverige.

Resultat och analys

I följande avsnitt redovisas de resultat vilka framkom ur analysen med hjälp av vårt teoretiska ramverk. Analysen är baserad på utvalda citat som vi anser representera majoriteten av de åsikter som förekom på diskussionstrådarna. Avsnittet är indelat i mindre stycken vars ämnesområde berör de olika huvudteman som identifierats i empirin.

Invandrarna är de verkligt problematiska biståndsmottagarna

Ett av de första teman vi kunde identifiera i materialet, ett tema som var återkommande i samtliga trådar, var vad vi tolkade som en rasistisk tolkningsrepertoar där inläggsförfattarna konstruerade biståndsmottagare som ovärdiga utifrån deras etnicitet. Vår definition av rasistiska citat har således varit inlägg vilka uttryckt negativa åsikter baserade på personers etnicitet och ursprung. Något som var vanligt förekommande i de rasistiska inläggen var särskiljandet av vad inläggsförfattarna definierade som "svenskar" respektive "invandrare", där invandrarna utmålades som de verkligt problematiska biståndsmottagarna. De ovärdiga invandrarna ansågs få bistånd på bekostnad av de värdiga svenska biståndsmottagarna, vilket inläggsskribenten i citatet försöker visa på:

”Ända sedan alliansens tillträde till makten har det varit Ok att förakta svenska bidragstagare, men ha overseende med invandrade sådana. Frågan är då var perspektiven finns.. Berit Johansson som arbetat hela sitt vuxna liv men blivit förtidspensionär pga någon fysisk eller psykisk åkomma, ska behöva ta desto mer skit än Mohammed, som lyfter bidrag månad efter månad utan att behöva göra ett skit. Jimmy, som haft en hård uppväxt, blivit misshandlad och mobbad i skolan och hemma, ska få ytterligare skit slängd på sig i sitt vuxna liv då han "inte tar sig i kragen och skaffar ett jobb", medans unge Achmed, som föddes i Sverige och glidit på räkmacka igenom det svenska generösa bidragssystemet, ska man vara "tolerant" och förstående gentemot?”

Citatet visar hur inläggsskribenten framhäver att “Berit Johansson” och “Jimmy”, vilket vi tolkar som att inläggsförfattaren valt som exempel på klassiska svenska namn, är offer för omständigheter utanför deras kontroll, de bär inte själva skuld för sin situation. Att konstruera en person som ett offer som inte själv bär ansvar för sin situation är en strategi som tillämpas inom processen för claim making (Loseke, 2003). Inläggsskribenten försöker tilltala läsarens känsloregister genom att framhäva att “Berit” arbetat hela sitt liv för att sedan drabbas av sjukdom, ett sätt att framställa Berit som en person som gjort rätt för sig för att sedan falla offer för yttre omständigheter, och därmed förtjänar allmänhetens sympati. I framställandet av “Jimmy” framträder bilden av en ung man som under sin hårda uppväxt blivit utsatt för såväl misshandel som mobbning; händelser som det i allmänheten råder konsensus kring är oetiska och redan accepterade som sociala problem. Således, på grund av hans bakgrund, förtjänar även “Jimmy” allmänhetens sympati. Vi tolkar det som att inläggsskribenten valt att framställa svenskarna som oskyldiga och värdiga offer för att övertyga och eftersträva bildandet av sympati från allmänheten; något som blir framgångsrikt på grund av att det döljer den komplexitet som finns kring biståndsmottagande (Loseke, 2003).

Vidare målar inläggsförfattaren upp bilden av förövarna i claimet, Achmed och Mohammed, vilka vi tolkar ska förstås som “invandrarna”, vilka lyfter bidrag och glider igenom det svenska bidragssystemet utan att allmänheten bryr sig. Inläggsförfattaren skriver förvisso att Achmed föddes i Sverige, men trots detta kategoriseras han av inläggsförfattaren som invandrare. Vi funderar således på om det skulle kunna vara så att inläggsförfattaren har en essentialistisk syn på etnicitet, där etnicitet ses som något inneboende vilket följer med hudfärg och förfäders nationalitet? Utifrån detta antas den presenterade förövaren ha fasta

egenskaper, och kan därmed aldrig förstås som svensk då egenskaperna kommer med etniciteten (Wikström, 2009). Att framställa invandrarna som helt olik från de svenska biståndsmottagarna, tolkar vi som ett effektivt sätt att framställa förövaren i claimet som en ovärdig outsider. För att ett claim ska lyckas beskriver Loseke (2003) att förövarna tillskrivs vissa egenskaper, att förövarna typifieras så att allmänheten ska övertygas om att alla förövare är likadana. Detta kräver att man tillskriver förövarna vissa bestämda egenskaper, att de kategoriseras in i tvingade kategorier, vilka har ett visst innehåll angående karaktärsdrag och beteenden bundna till sig. Vår tolkning är att inläggsförfattaren gör just detta, genom att beskriva Achmed och Mohammed på samma sätt och måla ut dem som ett typexempel för invandrare som uppbär bistånd: som lata och utnyttjare av det svenska välfärdsystemet. Vi anser att citatet påvisar ett tydligt exempel på hur en person framställer ett fenomen som ett socialt problem som behöver åtgärdas, vilket är huvudsyftet inom claim making. Att invandrare på försörjningsstöd är ett socialt problem är återkommande inom temat, där flera inläggsförfattare beskriver att det är ett problem med alla invandrare som kommer till Sverige endast för bidragens skull:

”Sverige är fullt av somaliska familjer som skaffar barn efter barn på andras bekostnad. De har satt parasitismen i system.”

”Jag tror de flesta hatar bidragstagare för det nästan bara är invandrare som går på bidrag medan de går igenom de lokala dagisen för barn att våldta. Välkommen till Sverige 2014!”

Vår tolkning av dessa inlägg är att skribenterna framställer invandrare som en negativ schabloniserad stereotyp, en stereotyp som konstrueras och kan förstås i förhållande till svenskhet. Även om det inte framkommer av citaten vad inläggsförfattaren har för föreställning kring svenskhet har vi, utifrån en poststrukturalistisk förståelse av språket som uppbyggt av motsatspar, tolkat det som att de olika ”kulturerna” konstruerar varandra genom att bilda binära oppositionspar (Wikström, 2009). Därmed ser vi det som underförstått i citaten vad svenskhet är. Genom att ge exempel utifrån en stereotypifierad bild av invandrare kan svenskhet förstås som dess motsats: det vill säga att svenskar inte parasiterar på det svenska välfärdsystemet och inte våldtar barn. Vår tolkning är att de olika kulturerna ställs emot varandra i en hierarkisk ordning där svenskhet tilldelas den överordnade positionen. Det vill säga den svenska kulturen framställs som den normala och korrekta medan

“invandrarkulturen” porträtteras som avvikande och oönskad, nästintill barbarisk då inläggsförfattaren menar att invandrarna skulle ”gå igenom de lokala dagisarna för att våldta barn” (Mattsson, 2010). Utifrån citaten konstrueras ett “Vi”, svenskarna, vilka framställs som en eftersträvangsvärd och outtalad norm vilken “De Andra”, invandrarna, konstrueras efter. Detta leder till att ”De Andra” stereotypifieras och kategoriseras som ovärdiga och förtjänta av hat, vilket vi anser framkommer ur citatet ”jag tror de flesta hatar bidragstagare för det nästan bara är invandrare”. Genom att konstruera ett “Vi” och “De Andra” särskiljer sig inläggsförfattarna sig själva från biståndsmottagarna, och genom att förklara behovet till bistånd med etnicitet blir orsaken till biståndsmottagande således något som inläggsförfattaren distanseras från. Invandrarna beskrivs som bärare av problemet: föreställningen om att det svenska systemet utnyttjas systematiskt.

”... de värsta parasiterna är de många invandrare som kommer hit för att bara lyfta bidrag och inte behöver jobba. ... För på två bidragssnyltande svenskar går ungefär 100 snyltande invandrare - det är där vi har det största problemet och den största utgiftsposten.”

”... har du inte insett ännu en att de som kommer hit endast är ute efter bidrag?”

Skulle dessa citat kunna förstås som ett sätt att externalisera konflikten? Det upplevda problemet om att ekonomiskt bistånd missbrukas förläggs på “De Andra”, i det här fallet invandrarna. Genom att förlägga problemet på “invandrargrupper” skapas känslan av att problemet inte hör hemma i Sverige utan någon annanstans; vilket upprättar en starkare känsla av ett “Vi” mot “De Andra” och förvisar på så vis de konstruerade problembärarna ur gemenskapen (Wikström, 2009). Vi har tidigare nämnt hur kategorier tenderar att fungera särskiljande och diskriminerande, vilket blir fallet här då invandrarna kategoriseras som “bidragssnyltande” och “endast ute efter bidrag”. Med detta utesluts andra tänkbara förklaringar till biståndsmottagare med invandrabakgrund; att personer skulle söka sig till Sverige på grund av krig och dylikt är inte en förklaringsmodell vi upplever rymmas inom dessa kategoriseringar. Vår tolkning av temat är att etnicitet ses som enda förklaringsmodell för biståndsmottagare med invandrabakgrund, att socioekonomiska förhållanden skulle kunna vara en förklarande faktor återfinns inte någonstans i temat. Detta är inte helt ovanligt enligt Wikström (2009), att vad som är en klassproblematik ofta omtolkas och tar sig uttryck i termer av etnicitet och kultur. Klassmässiga förhållanden osynliggörs och social ojämlikhet

blir istället en fråga om kulturell essens. Vidare anser vi att denna tolkningsrepertoar kan ses som en kvarleva från kolonialismen, där synen på västvärlden som det överlägsna och mer utvecklade samhället i motsats till de länder som folk emigrerar ifrån, fortfarande är dominerande (Wikström, 2009).

Biståndsmottagare är lata och saknar ambition

En tolkningsrepertoar vilken vi kunde identifiera i materialet var att biståndsbehovet förklarades genom brister hos individen: lathet, bristande ambition och avsaknad av moral. Att peka ut dessa egenskaper hos individen menar vi är en del av processen där biståndsmottagare konstrueras som ovärdiga. Att detta synsätt är vanligt förekommande har tidigare forskning påvisat ett antal gånger. Halleröds studie från 1993 visade på att hälften av intervjupersonerna ansåg att biståndsmottagare var lata, samt saknade ambition att förändra sin situation (Halleröd, 1993). Liknande åsikter har framkommit i internationell forskning, Rank menar att majoriteten av de amerikanska studier som genomförts påvisat att amerikanska medborgare ansett att personer själva är ansvariga för sin situation - att de är fattiga och behöver hjälp av välfärden beror på att de saknar drift, moral och förmåga (Rank, 1994). Trots att dessa forskningsresultat är över tjugo år gamla, kan vi se att denna tolkningsrepertoar där biståndsmottagare förklaras som lata och själva ansvariga för sin situation fortfarande är förekommande.

”... en parasit eftersom jag anser att jobb finns om man vill ha. Och kan man inte få jobb, så för man väl skapa jobb. Att folk kan gå arbetslös i årtal övergår mitt förstånd, värsta formen av parasiter.”

”... är man helt enkelt för kräsen med jobb och anstränger du dig helt enkelt tillräckligt så kommer du att få ett jobb”

Föreställningen om att bidragsmottagare är lata och utan ambition att förändra sin situation kan förstås i relation till uppfattningen om att alla kan få ett jobb om de bara försöker, där vi anser att detta sätt att betrakta biståndsmottagarna medför en individualisering i förklaringsmodellen till varför biståndsbehovet har uppstått. De strukturella förhållandena ignoreras och förklaringen blir istället att individen självmant har förorsakat sin situation genom att inte anstränga sig tillräckligt mycket. Vi anser att genom att lokalisera ansvaret hos

individen rättfärdigar inläggsförfattarna konsekvenserna av sociala orättvisor genom att motivera arbetslöshet och biståndsmottagande som ett resultat av en rättvis process, där biståndsmottagaren inte gjort rätt för sig genom att inte ta ansvar för sin situation. Behovet av försörjningsstöd förstås av inläggsförfattarna genom en individualistisk förklaring som grundar sig i deras brist på ansträngning och moral.

”Jag skulle ändå inte söka bidrag, av moraliska skäl.”

”Inställning och inställning hade folk haft moral nog att vilja försörja sig själva och inte leva på mig så hade det inte behövts.”

I det översta citatet uttrycker inläggsskribenten att hen personligen inte skulle välja att ansöka om försörjningsstöd, även om behovet skulle uppstå, då inläggsförfattaren menar att detta skulle kännas moraliskt felaktigt. Likaså i det nedre citatet framhåller inläggsförfattaren den moraliska aspekten av att söka bistånd. Kan detta förstås som att inläggsskribenterna anser sig besitta en moral, något som biståndsmottagare inte gör, och att det är denna avsaknad av moral som gör det möjligt för en del personer att ansöka om försörjningsstöd? Halleröd (1993) beskriver att det i Sverige ofta satts ett likhetstecken mellan försörjningsstöd och fattigdom, då socialtjänstlagen utvecklades från den tidigare fattigvårdslagen och idag uppfyller samma grundläggande funktion; det vill säga att vara den sista försörjningsmöjligheten. Som konsekvens av detta blir bidragsmottagare ofta utpekade som de fattigaste i samhället. Enligt Oskarson et al (2010) bestäms samhällets klasstruktur i hög grad utav fördelningen av ekonomiskt kapital, och utifrån detta gör vi tolkningen att det kan finnas en föreställning om att de som erhåller försörjningsstöd tillhör en lägre samhällsklass. Enligt Starrin och Scheff (2002) har människor från högre sociala klasser historiskt sett ofta betraktat människor från lägre samhällsklasser med förakt, och ansett att de är lata och saknar just moral. Vi anser att citaten från Flashback visar att detta sätt att betrakta lägre samhällsklasser fortfarande existerar, och att inläggsskribenternas missaktning gentemot biståndsmottagare därför kan tolkas som ett klassförakt.

”Jag hatar inte bidragstagare som har gjort sitt bästa för att inte hämna där och som fortsätter göra sitt bästa för att ta sig därifrån.”

”Man är ingen parasit om man råkar ut för en olycka eller drabbas av sjukdom.”

”Varför ska jag känna empati med folk som är lata? Att Nisse i rullstoll får bidrag är inget konstigt men Anette 55 år som känner sig deppig får ta mig fan rycka upp sig!!”

Vi anser att citaten exemplifierar några av de kriterier som kan ligga till grund för att en biståndsmottagare ska anses vara förtjänt av allmänhetens sympati, och därmed anses vara värdig. Om biståndsmottagaren visar upp tecken på motivation och en vilja att förändra sin situation anses det vara berättigat att erhålla försörjningsstöd. Ytterligare visar citaten exempel på vilka skäl som kategoriseras som värdiga: ”man är ingen parasit om man råkar ut för en olycka eller drabbas av sjukdom”. Vi tolkar detta som att legitima skäl är de som läggs utanför individens kontroll, att individen har haft otur i livet eller fått en sjukdom. Dessa utomstående faktorer förstår vi som händelser vilka kan drabba vem som helst, och inte är förknippade med egenskaper bundna till en individ. Loseke (2003) menar att detta även är ett effektivt sätt för att övertyga publiken om att biståndsmottagaren är ett värdigt offer, att individen inte själv är ansvarig för den uppstådda situationen. Vi tolkar detta som att det finns en tolkningsrepertoar om att försörjningsstöd kan vara berättigat; det finns legitima skäl för biståndsmottagande och en möjlighet att betraktas som värdig i allmänhetens ögon, så vida biståndsmottagaren agerar på rätt sätt. Däremot om en biståndsmottagare inte längre försöker förändra sin situation uppfyller de inte längre kraven som krävs för att anses vara värdiga biståndsmottagare, det vill säga en person som aktivt försöker förändra sin situation (Clark, 1987).

Emellertid, som citaten visar, är det inte all form av sjukdom som anses utgöra ett legitimt skäl och vara förtjänt av allmänhetens medkänsla. Vi anser att det tydligt framkommer att psykiska sjukdomar inte anses vara lika allvarliga som fysiska sjukdomar, att psykiska sjukdomar inte tas på allvar. ”Anette 55 år som känner sig deppig får ta mig fan rycka upp sig!!” anser vi visar på en syn på psykisk ohälsa som något individen själv kan påverka och inte är att bedöma som en ”riktig” sjukdom; återigen finner vi resonemanget om individens eget ansvar, att ha psykiskt ohälsa som en ”inte tar tag i” är inte ett godtagbart skäl för att vara berättigad försörjningsstöd och förtjäna andra människors sympati. Sammanfattningsvis är vår tolkning att det dels förekommer förklaringsmodeller där individen beskrivs som en person som på grund av utomstående faktorer står utan alternativa försörjningsmöjligheter, där individen då ses som värdig. Dels förekommer det förklaringsmodeller där det är individen

själv som anses bära ansvar för sin situation, där biståndsmottagaren då framställs som ovärdig: en person som förtjänar att föraktas och hatas.

Biståndsmottagare utnyttjar systemet och har det för bra

En tolkningsrepertoar om att biståndsmottagare lurade och utnyttjade systemet var frekvent förekommande i samtliga trådar, ofta i kombination med föreställningen om biståndsmottagares lättja. Att denna tolkningsrepertoar existerar hos allmänheten har tidigare forskning konstaterat, i Halleröds (1993) studie var det exempelvis så många som 57 % utav de tillfrågade som instämde, varav 35 % instämde helt, med påstående att många erhöll bidrag genom fusk. Svallfors (2011) studie vittnar dock om att detta är en allt mindre vanligt förekommande uppfattning. På påståendet ”många av dem som får socialbidrag är egentligen inte fattiga” var det 1992 hela 29 % som instämde helt med påståendet, medan det 2010 endast var 9 % som instämde helt. Emellertid återfanns föreställningen om ett utbrett bidragsfusk upprepade gånger i vårt material:

”Däremot finns det alldeles för många som överutnyttjar och lurar systemet. Det är dessa jag "hatar".”

”Man kan ju utgå från att de folk som hatar "bidragstagare" som du kallar dom - hatar de som systematiskt lurar systemet, inte de som verkligen försöker men inte får ett jobb...”

I citaten framgår att inläggsförfattarna förmodar att många systematiskt utnyttjar systemet, vilket vi tolkar som att trots att forskningen visar på att misstankarna om fusk minskat bland allmänheten, är det likväl fortfarande en nyttjad tolkningsrepertoar på Flashback. Detta kan förstås utifrån Burrs (2003) beskrivning om hur det i samhället förekommer flera olika diskurser samtidigt, och att människor således kan samtala om samma fenomen utifrån olika tolkningsrepertoarer beroende på vilken agenda personen har. Synen på biståndsmottagare skiljer sig åt i de olika diskurserna, där vår tolkning är att tolkningsrepertoaren på Flashback är mer aggressiv i sin framtoning än den som är dominerande bland allmänheten, då internet tenderar att förstärka människors sätt att uttrycka sina åsikter (Sveningsson, 2006). Att tolkningsrepertoaren där biståndsmottagare förstås och beskrivs som utnyttjare av systemet fortfarande har ett starkt fäste på Flashback, trots att forskning visar att föreställningen inte alls är lika omfattande i samhället längre, anser vi bör förstås i relation till att de trådar vi studerat kan ses som uppmuntrande till att uttrycka just negativa åsikter om

biståndsmottagare. Denna tolkningsrepertoar om biståndsmottagare som utnyttjare av systemet används i syfte att framställa och förstå biståndsmottagare på ett visst sätt, och genom att återanvända denna tolkningsrepertoar reproduceras föreställningen och håller den således vid liv. Detta anser vi vara ett exempel på hur språkets användning har betydelse i skapandet av förtryck och stigmatisering: till följd av att föreställningen fortsätter att uttryckas på Flashback fortlever uppfattningen om ett omfattande bidragsfusk (Payne, 2008). Detta kan i sin tur få konsekvenser för de som uppbär bistånd, personer som tror att välfärdssystemet missbrukas tenderar att ha en restriktiv syn på det belopp som mottagarna ska få, då låga förmåner anses vara ett effektivt sätt att minimera bedrägerier och missbruk (Halleröd, 2004). Uppfattningen som finns på Flashback om att biståndsmottagare utnyttjar systemet går således enligt oss hand i hand med ett annat tema som vi identifierade i trådarna; det är för enkelt att få försörjningsstöd och biståndsmottagare har det för bra, det vill säga att systemet är värt att utnyttja.

”Däremot skulle man kunna sätta socialbidragstagare på samma typ av jobb som straffet ”Samhällstjänst” går ut på, fast då inte på ett bestämt antal timmar, utan på heltid + överitd. – sänder folk till arbetsläger för att öka folks arbetsvilja.”

”Dessutom bör man kräva at bidragstagaren genomför en lämplig motprestation. Man bör ju inte kunna få allt ovanstående [det som ingår i riksnormen] helt utan att ge något tillbaka. Socialbidragstagaren kan då bidra till tex offentliga yrken där det råder brist på som tex vård och omsorg mm. Och avlasta dessa.”

I citaten betonar inläggsförfattarna att biståndsmottagare bör utföra en motprestation för att vara berättigade försörjningsstöd, och bägge framhåller att denna motprestation bör vara i form av utfört arbete. Antingen en variation av ”samhällstjänst” eller att biståndsmottagarna ska avlasta personalen inom vård och omsorg. Att föreslå arbete så som samhällstjänst och inom vård och omsorg tolkar vi som ett sätt för inläggsförfattarna att försöka berättiga en strukturell tvångsarbetesåtgärd som en god gärning. Genom att föreslå att biståndsmottagare ska ”avlasta” den offentliga arbetsmarknaden hänvisar inläggsförfattaren till det uttalade samhällsproblemet om att det råder personalbrist i omsorgssektorn, ett förslag som kan tolkas som ett försök att legitimera förslaget på motprestation. Vi menar även att citaten vittnar om en tolkningsrepertoar där biståndsmottagare i dagens välfärdsystem har det för bra; det är för

lätt att bli beviljad försörjningsstöd och systemet bidrar inte till att biståndsmottagarna blir självförsörjande, utan snarare fastnar i ett bidragsberoende. Åtgärden, enligt inläggsförfattarna, är hårdare krav på motprestation så risken för att systemet utnyttjas minskar. Denna tolkningsrepertoar om hårdare krav på biståndsmottagare är inte ny, utan går att härleda tillbaka till 1853 års fattigvårdslagstiftning där dåtidens ”biståndsmottagare” kunde dömas till tidsbegränsat tvångsarbete i syfte att stärka arbetsviljan (Junestav, 2008). Detta är något som vi utläser i citaten, att lösningen till biståndsmottagarnas bristande motivation och vilja till förändring kan åtgärdas genom tvingande sysselsättning i form av arbete.

Enligt 4:4§ i socialtjänstlagen är det möjligt för socialnämnden att begära att biståndsmottagare deltar i praktik eller kompetenshöjande verksamhet i syfte att utveckla och stärka den enskildes möjligheter till att komma in på arbetsmarknaden. Med stöd av 4:5§ socialtjänstlagen kan den enskilde biståndsmottagaren nekas försörjningsstöd om denne avböjer eller uteblir från sysselsättningen. Vi anser att detta påvisar att tolkningsrepertoaren fortfarande är aktuell, samt hur tolkningsrepertoarer kan bli till en vedertagen sanning vars konsekvens kan bli att de påverkar lagstiftningens utformning (Burr, 2003). Således anser vi att inläggsförfattarnas tolkningsrepertoar om hur biståndsmottagarna blir motiverade genom arbete även kan ses som en del utav en dominerande diskurs i Sverige: att det finns en allmän uppfattning att motivation till arbete kommer just via arbete eller sysselsättning. Vidare tolkar vi det som att Flashbacksmedlemmarna inte kan anses vara så insatta i den statliga institutionen som omfattar försörjningsstöd, de tycks inte tycks uppleva att socialtjänstens arbete är passande eller effektivt, men föreslår en ”lösning på problemet” som redan existerar, med viss modifikation.

Tolkningsrepertoaren, som representeras av citaten, anser vi även är i linje med vad Junestav (2008) kallar för arbetslinjen, vilken innebär alla arbetsföra ska arbeta för sin försörjning. Junestav menar att det finns olika definitioner av begreppet, där vi anser att definitionen av arbetslinjen som ”den disciplinära linjen” kan återfinnas i citaten, och även till viss del i lagstiftningen. Denna disciplinära linje fodrar motprestationer eller bestraffning för den som inte kan försörja sig själv och därför behöver söka bistånd. Hjälp från samhället ska innefatta villkor som gör det obehagligt för biståndsmottagare att söka hjälp; grundtanken är att ordna sin försörjning på egen hand alltid ska förefalla vara det minst obehagliga alternativet (Junestav, 2008). Denna föreställning tycker vi kan exemplifieras med följande citat:

”Livet som parasit och tjuv ska inte vara lyxigt och det ska svida.”

Biståndsmottagares svar och motstånd

De tolkningsrepertoarer som förekom på forumet där biståndsmottagare beskrevs som att de hade de för bra, utnyttjade systemet och bara var lata samt utan ambition att förändra sin situation lämnades inte obemötta. Ett tema som vi identifierade var därmed inläggsförfattare vilka på olika sätt gjorde motstånd mot dessa tolkningsrepertoarer, där en del av dem själva utgav sig för att vara, eller ha varit, biståndsmottagare. Det fanns dock inget enhetligt motstånd, utan vi fann en variation på vilket sätt biståndsmottagarna positionerade sig mot de olika tolkningsrepertoarerna. Att själv ha varit biståndsmottagare är dock inte likställt med att försvara andra biståndsmottagare, att ställa sig själv i kontrast till andra biståndsmottagare och gestalta sig själv som värdig biståndsmottagare var en mer förekommande företeelse.

”Jag har själv varit bidragstagare, men jag föraktar många ändå, inte de som inte kan ta sig ur det träsket, utan de som självmant befinner sig där. Jag hatar de som är bidragstagare men som inte ens söker jobb, de nöjer sig med att få bidrag och kunna sitta och spela dagarna in och ut utan att ens försöka söka jobb, då de trivs med sin situation.”

Inläggsförfattaren skildrar sig själv som en tidigare biståndsmottagare, men beskriver samtidigt hur detta inte förhindrar ett förakt gentemot andra som uppbär bistånd. Inläggsförfattaren säger sig hata de som nöjer sig med bidrag och inte försöker åtgärda sin situation, ett uttalande vilket vi tolkar som ett användande av tolkningsrepertoaren om biståndsmottagare som lata, samt uppdelandet av värdiga- och ovärdiga biståndsmottagare. Kan detta förstås som att inläggsförfattaren positionerar sig själv som en värdig biståndsmottagare genom att framhålla att hen tidigare varit biståndsmottagare, men nu tagit sig ur ”träsket”, och därmed aktivt åtgärdat sin situation, till skillnad från de ovärdiga som inte försöker?

Att personer vilka själva uppburit ekonomiskt bistånd inte har en mer positiv bild gentemot biståndsmottagare än allmänheten i övrigt är något som påvisats i tidigare forskning. Rank (1994) beskriver hur de intervjuade biståndsmottagarna i hans studie ansåg att deras eget

bidragsbehov berodde på omständigheter som låg utanför deras kontroll, men samtidigt var det en övervägande majoritet som ansåg att andra biståndsmottagare själva var delvis eller helt ansvariga för sin situation. Att personer vilka själva har ansökt om ekonomiskt bistånd har en fientlig syn på andra i samma situation anser vi kan förstås på olika sätt; en infallsvinkel är att det inte är en självklarhet att biståndsmottagare skulle identifiera sig med andra som uppburit försörjningsstöd, då biståndsmottagare är inte är en homogen grupp, utan den enda gemensamma nämnaren är att de behövt söka ekonomiskt stöd (Halleröd, 1993). En annan aspekt är att biståndsmottagare dessutom behäftas med diverse negativa egenskaper, som parasit, lat och någon som utnyttjar systemet; det är enligt oss förståeligt att biståndsmottagare på olika sätt försöker särskilja sig själva från gruppen. Vi förstår det som att genom att konstruera sig själv som värdig och de andra som ovärdiga försöker inläggsförfattaren värja sig från de negativa föreställningar som omgärdar biståndsmottagare. Att göra motstånd mot den stereotypa bilden av biståndsmottagare återkommer i flera inlägg:

”Jag har gått arbetslös i årtal, så här har du en ”värsta form av parasit!”. Vad tycker du jag ska göra istället? Det känns som jag sökt alla sorters jobb jag hittat, men jag har aldrig hitintills varit rätt man för platsen. Om du anser mig vara en värsta form av parasit skulle jag uppskatta om du gav mig vägledning så jag i dina ögon slapp att vara en värsta form av parasit.”

”Kanske någon av er som avskyr oss bidragstagande ”fuskande lata jävlar” kan erbjuda mig ett jobb då? De ”krav” jag har är att lönen ligger iaf något över existensminimum samt att min arbetsplats anpassas med de hjälpmedel jag behöver för att fysiskt klara/orka arbeta heltid. Mycket bra referenser finns från ett antal ”praktiker/arbetsträning/gratisarbetande”. Ni hittar mig mest troligtvis på gymmet/simhallen eftersom jag vägrar att ge upp och lägga mig i soffan.”

Bägge inläggsförfattarna börjar sina inlägg med att referera till sig själva med de skällsord som uttryckts kring biståndsmottagare, ”värsta form av parasit” och ”fuskande lat jävel”, attribut som ofta tillskrivs de ”ovärdiga” biståndsmottagarna. Vår uppfattning är att inläggsförfattarna därefter försöker påvisa att de inte tillhör denna grupp av ovärdiga. I det första citatet lyfter inläggsförfattaren fram att hen aktivt söker alla sorters jobb, och efterfrågar vad som mer krävs för att hen inte ska klassas som en parasit, vilket vi tolkar som en strategi för att visa att hen är villig att försöka förändra sin situation. I det andra citatet

lyfter inläggsförfattaren upp att hen har en fysisk åkomma, vilket vi tidigare visat ansetts vara ett legitimt skäl för bistånd. Vidare trycker inläggsförfattaren på att hen vägrar ge upp och ”lägga sig på soffan” utan framställer sig som en person som kämpar och vägrar bli en passiv och ovärdig biståndsmottagare. Att kvalificera som en värdig biståndsmottagare kan vara viktigt för en persons självkänsla, då att bli sedd som ovärdig kan resultera i känslor av skam och stigmatisering; något som Starrin et al (2003) menar är vanligt förekommande hos biståndsmottagare och även kan ses i följande citat:

”Sen är det klart stigmatiserande. Alla runt dig i butiken kan se att du går på soc [aktuell på socialtjänsten]. Har själv gått på soc [aktuell på socialtjänsten] någon månad i min ungdom då man bytt jobb o det tar tid innan första löningen ramlar ner i brevlådan. Varför ska man bli utpekad för att man har en tillfällig svacka i tillvaron. Det kan drabba oss alla.”

I citatet exemplifierar inläggsförfattaren en situation då hen upplevde stigmatisering, en stigmatisering vilken vi tolkar som grundades i att omgivningen fick kännedom om biståndsmottagandet. Vi anser att inläggsförfattaren genom citatet påvisar hur föreställningen om andra människors uppfattning om biståndsmottagare införlivas i personens självbild, och då ger upphov till känslor av skam och stigmatisering (Starrin et al, 2003). Utifrån de presenterade citaten från tidigare teman, anser vi är förståeligt att biståndsmottagare upplever dessa av känslor av skam och stigma, då åsikter om att de är mindre värda på grund av biståndsmottagande faktiskt florerar på Flashback, och som tidigare forskning påvisat, även bland allmänheten i övrigt (Starrin, 2008). I citatet skriver inläggsförfattaren ” varför ska man bli utpekad för att man har en tillfällig svacka i tillvaron” och ”det kan drabba oss alla ” vilket skulle kunna förstås som ett försök att göra motstånd mot den negativa bilden av biståndsmottagare i diskussionstråden: genom att påpeka att alla någon gång i livet kan hamna i en situation där upprätthållandet av en självständig ekonomi inte är möjligt. Samtidigt som inläggsförfattarens citat kan ses som ett försvar gentemot behovet av försörjningsstöd, anser vi att citatet även kan tolkas som ett sätt att placera orsaken till biståndsmottagande utanför individen, och därmed även utanför sig själv. Vår tolkning är således att inläggsförfattaren försöker konstruera en bild av sig själv som en värdig biståndsmottagare, genom att påvisa att orsaken till bistånd inte är unik för inläggsförfattaren som person. Detta minskar därmed sannolikheten att inläggsförfattaren skulle utpekas som en ovärdig biståndsmottagare, då

ansvaret för försörjningsstödsbehovet inte kan härledas till en egenskap hos individen (Loseke, 2003).

”... jag hamnade i kläm. För sjuk för riktig anställning och för frisk för sjukskrivning. Inte ens AF [Arbetsförmedlingen] ville ha mig inskriven. Inte ens i närheten alla är missbrukare som spenderar hela summan på billig öl och knark. Faktiskt en väldigt liten del av bidragare skulle jag säga. ... Livet är hårt som det är redan när man lever på bidrag. Skulle erat kupongparadis förverkligas skulle brottsligheten/själv mord öka enormt. För inte fan skulle det leda till att folk i kläm magiskt får jobb helt plötsligt iallfall. ”

Följande citat anser vi visar på en biståndsmottagare som gör motstånd mot bilden av biståndsmottagare som en typ av förövre, en förekommande beskrivning på Flashback. Vi gör tolkningen att inläggsförfattaren inte identifierar sig med den uppmålade bilden av biståndsmottagare som de övriga Flashbackmedlemmarna har konstruerat, och ser citatet som ett exempel på en motmaktstrategi. Inläggsförfattaren försöker hävda sin position som offer istället för förövre, som ett sätt att försöka återta rätten att definiera sin roll som biståndsmottagare (Börjesson & Rehn, 2009). Utifrån Losekes (2003) begrepp om offerskapande och claim making tolkar vi det som att inläggsförfattarens motmaktstrategi handlar om att frånga den tillskrivna biståndsmottagarrollen, vilken innefattar egenskaper som lathet, utnyttjare av systemet och parasitism. Vi anser detta blir möjligt för inläggsförfattaren då hen tillämpar sig av claim making strategier; genom hänvisa till att ”livet är hårt” och ” jag hamnade i kläm” försöker inläggsförfattaren övertyga publiken om att hen är ett offer och därmed värdig sympati. Genom att återta offerrollen kan inläggsförfattaren följaktligen frånga den konstruerade förövarrollen, en roll som anses vara värd att förakta och se ned på. Vi gör utifrån detta tolkningen att när biståndsmottagarna i diskussionstrådarna försöker konstruera sig själva som offer är även det ett sätt att försöka övertyga de övriga diskussionsmedlemmarna om att de är värdiga biståndsmottagare (Loseke, 2003).

Sammanfattning och avslutande diskussion

Syftet med studien var att undersöka hur orsaken till biståndsmottagande förstås och beskrivs på internetforum, vilka tolkningsrepertoarer som dominerade, samt hur detta bemöttes utav biståndsmottagarna. I vår analys har vi framförallt kunnat urskilja tre tydliga tolkningsrepertoarer, vilka har använts av Flashbackanvändarna, för att förklara varför

personer ansöker om och uppbär försörjningsstöd. Vi fann en rasistisk tolkningsrepertoar, en tolkningsrepertoar om individens svagheter samt en tolkningsrepertoar om ett utnyttjande av systemet, inom vilka biståndsmottagare konstruerades som antingen värdiga eller ovärdiga. Vi vill dock trycka på att bara för att dessa tolkningsrepertoarer var dominerande inne på Flashback betyder det inte att de därför skulle vara dominerande i samhället i stort. Olika tolkningsrepertoarer kan existera parallellt, vilken tolkningsrepertoar som används beror på vilken agenda individen har i konversationen (Burr, 2003). Tolkingsrepertoarer kan därmed sägas vara situationsbundna, vilket innebär att det inte är säkert att en användare som utgår från en specifik tolkningsrepertoar inne på Flashback skulle använda sig av samma tolkningsrepertoar i en situation utanför forumet. Vi vill även poängtera att det i citaten kan förekomma flera tolkningsrepertoarer, att vissa inläggsförfattare tillämpat flera tolkningsrepertoarer parallellt. Vår upplevelse är att Flashback har en tendens att förstärka personers åsikter, jargongen på forumet är hård och vår tolkning är således att ett sätt att delta i gruppgemenskapen är genom att använda sig av de dominerande tolkningsrepertoarerna.

Vad vi påvisat genom den tidigare forskningen är dock att dessa tolkningsrepertoarer inte är isolerade till Flashback utan förekommer i samhället, och har gjort detta under en lång tid. Halleröd (2003) menar exempelvis att det i ett historiskt perspektiv blir tydligt att ”fattighjälp” länge har varit kopplat till stigmatisering och en negativ inställning till personer som behöver hjälp, genom att lyfta faktumet att fram till och med 1945 blev personer vilka mottog hjälp omyndighetsförklarade. Tolkingsrepertoarerna vi identifierat är således väl etablerade i samhället och ger fortfarande konsekvenser för hur biståndsmottagare kan beskrivas och förstås. En tolkningsrepertoar som vi dock inte återfann i tidigare forskning, men som utgjorde en stor del av citaten i vårt material, var rasismen och etnicitet som enskild förklaringsmodell. En av anledningarna till detta skulle kunna vara för att den tidigare forskningen helt enkelt inte undersökt denna aspekt, eller att dessa åsikter kategoriserats in under föreställningen om att biståndsmottagare utnyttjar systemet, då citaten vi kategoriserat som rasistiska ofta menar att invandrare utnyttjar systemet. En annan förklaring skulle kunna vara att större delen av forskningen som gjorts på detta ämne är något äldre, och att den rasistiska tolkningsrepertoaren har växt fram under senare tid, i och med en ökad globalisering.

Ytterligare en förklaring skulle kunna vara att Flashback är en sida där mycket rasistiska åsikter florerar, ett antagande som vi bygger på similarweb.se, en sida som redovisar statistik

för webbsidor. Där redogörs för de hemsidor vilka frekvent besöks av de som även besöker Flashback.org, på denna lista framgår att de hemsidor som besöks mest är Friatider.se, aftonbladet.se samt avpixlat.info, där FriaTider och Avpixlat är nyhetssidor som profilerar sig som "invandringskritiska". Avpixlat säger sig exempelvis leverera obekväma sanningar om invandringspolitik och ge fakta om "samhällsnedbrytande företeelser som islamisering, kulturradikalism, nationalmasochism och svenskfientlighet, skenliberalism och genus-, kvoterings- och queervansinne" (Avpixlat, 2015). Utifrån detta bekräftas i viss mån vårt antagande kring att rasistiska inlägg är mer vanligt förekommande på Flashback och att många av dess medlemmar således tillämpar en rasistisk tolkningsrepertoar; deras bild av verkligheten är konstruerad utifrån tolkningsrepertoarer som även finns att tillgå på "invandringskritiska" hemsidor (Jørgensen & Phillips, 2000). Med utgångspunkt i detta skulle det således kunna förstås som att denna tolkningsrepertoar inte återfinns i samhället i samma utsträckning som de andra tolkningsrepertoarerna.

Vidare kunde vi i analysen identifiera en genomgående tendens där inläggsförfattarna kontinuerligt konstruerade biståndsmottagare som antingen värdiga eller ovärdiga. I konstruerandet av biståndsmottagare framställdes de som en homogen grupp och tillskrevs generaliserade egenskaper vilka ansågs förklara skälen bakom ett biståndsbehov. Vi kunde se att när en egenskap, såsom lathet och bristande motivation, tillskrevs den enskilde biståndsmottagaren ingick det i processen att konstruera bilden av den ovärdiga biståndsmottagaren. Genom att lägga ansvaret på individen och bortse från omliggande socioekonomiska förklaringsmodeller, övertygas publiken och övriga diskussionsmedlemmar om att biståndsmottagare inte är värdiga deras sympati, och att individen således får skylla sig själv. Detta förfaringssätt kunde vi identifiera förekom gentemot nästan samtliga biståndsmottagare, men framförallt gruppen "invandrare" framställdes som ovärdiga förövare vars enda avsikt med att komma till Sverige var att utnyttja det svenska välfärdssystemet. Vi uppfattade även att det var en relativ snäv ram för vilka som kunde kategoriseras som värdiga biståndsmottagare, att kraven för att uppnå värdighet och förtjäna sympati, krav som enbart kan bestämmas av bedömare, var svåruppnåeliga. Vad som oftast framfördes som krav för uppnå värdighet som biståndsmottagare, var att individen kunde påvisa att biståndsmottagandet inte berodde på bristande karaktärsdrag utan omständigheter vilka låg utanför individens kontroll.

Vidare kunde vi i analysen se hur de stereotyper och fördomar som existerade på diskussionstrådarna, konstruktionen av värdiga eller ovärdiga biståndsmottagare, påverkade biståndsmottagares möjlighet att beskriva sig själva. Diskursen möjliggjorde sålunda två alternativ som biståndsmottagare kunde positionera sig som, antingen som den ovärdige biståndsmottagaren eller den värdige. Vi kunde se hur en del av vilka utgav sig vara biståndsmottagare försökte frånga rollen som ovärdig genom att påvisa sin ansträngning och motivation till förändring, att de var värdiga och faktiskt inte bar ansvaret för sin oönskade situation. I biståndsmottagarnas strävan att framställa sig som oskyldiga och värdiga kunde vi även urskilja hur de framförde åsikter som gick i linje med de övriga diskussionsmedlemmarnas: att de övriga biståndsmottagarna är ovärdiga. Därmed kunde vi se hur biståndsmottagarna försökte ta avstånd från ”de andra biståndsmottagarna”, i ett försök att framhäva sin egen värdighet genom att påvisa skillnaden mellan sig själva och de ovärdiga. Hur effektivt detta motstånd är kan vi dock ifrågasätta, då det som biståndsmottagare kan vara svårt att framställa sig själv som värdig i denna kontext. Den negativa bilden av biståndsmottagare som inte tar ansvar för sin situation är rådande i diskussionstrådarna, och då klientskapet på ekonomiskt bistånd ses som det yttersta beviset på att individen inte ansträngt sig och tagit ansvar för sin situation är det i princip omöjligt att uppnå epiteten värdig.

Efter analysens genomförande observerade vi att det fanns en avsaknad av strukturella förklaringsmodeller till varför människor erhåller försörjningsstöd. I de fall någon form strukturell förklaring kunde urskiljas var i de inlägg där Flashbacksmedlemmar framhöll att en viss procents arbetslöshet var nödvändig för att bibehålla en god ekonomisk konjunktur. Arbetsmarknadens situation var dock inte något som lyftes i någon högre grad, trots att Socialstyrelsen lyfter i sin rapport att situationen på arbetsmarknaden är en av de viktigare faktorerna till att människor ansöker om ekonomiskt bistånd (Socialstyrelsen, 2015). Vi hade även förväntningar, utifrån vår erfarenhet inom försörjningsstöd, på att finna en strukturell förklaringsmodell om hur människor ”faller mellan stolarna” inom exempelvis psykiatri och sjukvården, att människor blir aktuella på ekonomiskt bistånd på grund av att de inte får tillgång till den vård de behöver, vilket inte visade sig vara fallet. Istället lade vi märke till att de dominerande förklaringsmodellerna gick att härleda till individens karaktär, att individen tagits ur sitt sammanhang där det bortsågs från att det är en komplex verklighet bestående av både strukturella och individuella orsaker vilka kan leda till ett behov av ekonomiskt bistånd.

Något vi även iakttog under analysen var hur Flashbacksmedlemmarna, med olika claim making strategier (Loseke, 2003), försökte konstruera biståndsmottagande som ett socialt problem. Vad vi fann intressant var att fattigdom, vilket vi ändå anser kan betraktas som en bakomliggande orsak till biståndsmottagande, inte var ett av de fenomen som vilket lyftes fram som ett socialt problem. Istället registrerade vi att vad som ansågs vara ett socialt problem var att människor vänder sig till samhället för att få ekonomisk hjälp, inte fattigdomen i sig. Detta baserar vi på att vi i diskussionstrådarna inte kunde identifiera några inlägg som föreslog lösningar till hur man kan hantera och minska fattigdomen i samhället. Däremot fann vi ett flertal lösningsfokuserade inlägg vilka syftade till att antingen minska riksnormen, då många ansåg att biståndsmottagare har det för bra, eller att föreslå lösningar på hur välfärdssystemet kan reformeras för att försvåra fusk och utnyttjande av systemet. Att fattigdom inte uppmärksammades på diskussionstrådarna som ett socialt problem ser vi som ett uttryck för klassförakt, där nedlåtenheten och synen på fattiga som lata och omoraliska medfört en individualisering i förklaringsmodellen där de socioekonomiska förhållandena ignoreras och förklaringen blir att individen själv förorsakat sin situation (Mattson, 2010). Fattigdom anses vara självförvållat, strukturella förklaringsmodeller inte är följaktligen inte applicerbara. Istället tillämpas alternativa tolkningsrepertoarer såsom etnicitet och bristande ansträngning för att förklara orsakerna bakom ett biståndstagande. Att vara fattig anses inte vara ett tillräckligt legitimt skäl för att vara berättigad ekonomiskt bistånd.

Förslag till framtida forskning

Som förslag till framtida forskning hade vi funnit det intressant om det genomfördes en ytterligare studie om allmänhetens attityder gentemot biståndsmottagare, då vi i vår studie identifierat att tolkningsrepertoarer såväl tillkommit som bortfallit. Vi skulle även vilja föreslå framtida studier som är baserade intervjuer med Flashbacksmedlemmar, för att få djupare förståelse kring deras resonemang.

Referenslista

- Aftonbladet (2015) (elektronisk) < <http://www.aftonbladet.se/> > (2015-11-02).
- Ahrne, G & Svensson, P. (2011) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Aschberg, Richard (2015-02-09) "Flashback – ett laglöst land" (elektronisk), *Aftonbladet* <<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article20236955.ab>> (2015-11-17).
- Alexandersson, Anna (2011-06-07) "Marcus, 21, direktsände sitt självmord på nätet" (elektronisk), *Aftonbladet* < <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article13136813.ab> > (2015-11-17).
- Avpixlat (2015) "Om avpixlat" (elektronisk) < <http://avpixlat.info/om-avpixlat/> > (2015-11-02).
- Bengtsdotter, Ulrica (2011-11-16) "Årets medieorm 2011: Flashbacksgrävorna som avslöjade Tejre Hellesos bildfusk" (elektroniskt), *Radiotidningen, Sveriges Radio* <<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3938&artikel=4804948>> (2015-11-17).
- Berg, M. (2011) "Netnografi". I Göran Ahrne & Peter Svensson (red.): *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Boréus, K. (2011). Texter i vardag och samhälle. I Göran Ahrne & Peter Svensson (red.): *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Braun, V & Clark, V. (2006) "Using thematic analysis in psychology" *Qualitative Research in Psychology*, vol 3, no 2, 77-101.
- Bryman, A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2, [rev.] uppl. Malmö: Liber.
- Burr, V. (2003) *Social constructionism*. London: Routledge.
- Börjesson, M & Rehn, A. (2009) *Makt*. Stockholm: Liber
- Clark, C. (1987): "Sympathy Biography and Sympathy Margin" *American Journal of Sociology*, Vol. 93, No 2, 290- 321.
- Daneback, K & Månsson, S-A. (2008) "Internetforskning". I Anna Meeuwisse, Hans Swärd, Rosmari Eliasson-Lappalainen, Katarina Jacobsson, (red.): *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Flashback (2015a) (elektronisk) <<https://www.flashback.org/> > (2015-10-23).
- Flashback (2015b) "Alla ni som "hatar" bidragstagare.." (elektronisk) <<https://www.flashback.org/t2432112> > (2015-10-20).
- Flashback (2015c) "Flashbacks historia" (elektronisk) <<http://www.flashback.se/flashbacks-historia>> (2015-10-23).
- Flashback (2015d) "regler" (elektronisk) <<https://www.flashback.org/regler>> (2015-10-23).
- Flashback (2015e) "Varför ger vi inte kuponger istället för socialbidrag?" (elektronisk) <<https://www.flashback.org/t2529458>> (2015-10-29).

- Flashback (2015f) "Är det inte dags att syna hatet mot svenska bidragstagare?" (elektronisk) <<https://www.flashback.org/t2407026> > (2015-11-04).
- Fria tider (2015) (elektronisk) < <http://www.friatider.se/> > (2015-11-02).
- Gibson, S. (2009) "The Effortful Citizen: Discursive Social Psychology and Welfare Reform", *Journal of Community & Applied Social Psychology*. vol. 19, 392- 410.
- Halleröd, B. (1993) "Åsikter om socialbidragstagare". I Björn Halleröd, Staffan Marklund, Anders Nordlund & Mikael Stattin (red.): *i Konsensuell fattigdom – en studie av konsumtion och attityder till konsumtion*. Umeå: Sociologiska institutionen, Umeå Universitet, rapport nr 104.
- Halleröd, B. (2004) "What I need and what the poor deserve: Analyzing the gap between the minimum income needed for oneself and the view of an adequate norm for social assistance" *Social Forces* no 83.1, 35-60.
- Jørgensen, W-M & Phillips, L. (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Junestav, M. (2008) "Arbetslinjen i sociallagstiftningen – från nödhjälp till aktivitetsgaranti". I Hans Swärd & Marie- Anne Egerö, (red.): *Villkorandets politik: Fattigdomens premisser och samhällets åtgärder – då och nu*. Malmö: Égalité.
- Jönsson, L. R. & Starrin, B. (1999) *I socialt underläge - En explorativ studie av arbetslösa socialbidragssökande*. Lund: Socialhögskolan, Lunds Universitet.
- Langemar, P. (2008) *Kvalitativa forskningsmetod i psykologi – att låta en värld öppna sig*. Stockholm: Liber.
- Loseke, D. (2003) *Thinking about social problems. An Introduction to Constructionist Perspectives*. New York: Aldine de Gruyter.
- Lövheim, M. (2002) "Nätet- en plats för nya former av gemenskap". I Peter Dahlgren (red.): *Internet, medier och kommunikation*. Lund: studentlitteratur.
- Markham, A., Buchanan, E, and the AOIR Ethics Working committee (2012). Ethical decision-making and Internet research 2.0: Recommendations from the aoir ethics workingcommittee, (elektronisk). Available at: www.aoir.org/reports/ethics2.pdf (15-10-09).
- Marlow, C. (2000) *Research methods for Generalist Social Work*. Wadsworth: Brooks/Cole.
- Mattson, T. (2010) *Intersektionalitet i socialt arbete - teori, reflektion och praxis*. Malmö: Gleerups.
- Oskarson, M, Bengtsson, M & Berglund, T. (2010) *En fråga om klass: levnadsförhållanden, livsstil, politik*. Malmö: Liber.
- Payne, M. (2008) *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Rank, M, R. (1994) *Living on the edge the realities of welfare in America*. New York: Columbia University Press.

- Repstad, P. (2007) *Närhet och distans - kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Scheff, T J & Starrin, B. (2002) "Skam och sociala band". I Anna Meeuwisse & Hans Swärd, (red.): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur.
- Socialstyrelsen (2015) "Ekonomiskt bistånd årsstatistik 2014: belopp samt antal biståndsmottagare och antal hushåll" (elektronisk), *Sveriges officiella statistik* <<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19842/2015-6-8.pdf>> (2015-10-15).
- Socialtjänstlagen (2001: 453) *kapitel 4 paragraf 1,4 & 5*. 15e upplagan, Uppsala: Iustus Förlag AB.
- Starrin, B. (2008) "Är skamligt att vara fattig". I Hans Swärd och Marie-Anne Egerö (red.): *Villkorandets politik: fattigdomens premisser och samhällets åtgärder - då och nu*. Malmö: Égalité.
- Starrin, B. (2010) "Skam och fattigdom". *Socionomen*, 4, 48-54.
- Starrin, B & Kalander Blomqvist M. (2001) *Det är den där skammen- skammen att inte klara sig själv": en studie om socialbidragstagares ekonomiska, sociala och hälsomässiga förhållande*. Karlstad: Karlstads Universitet, Institutionen för samhällsvetenskap.
- Starrin, B & Jönsson, L. (1999) *I socialt underläge - En explorativ studie av arbetslösa socialbidragssökande*. Lund: Socialhögskolan.
- Starrin, B Kalander Blomqvist, M & Jansson, S. (2003) " Socialbidragstagande och statusbunden skamkänsla – en prövning av ekonomi- sociala band modellen" *Socialvetenskaplig tidskrift* 1, 24-47.
- Statistiska Centralbyrån (2015): "Privatpersoners användning av datorer och Internet 2013" (elektronisk) <http://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/LE0108_2013A01_BR_IT01BR1401.pdf> (2015-10-15).
- Svallfors, Stefan (2011) "Trygg, stöttande, tillitsfull - Svenskarnas syn på socialförsäkringarna". I den parlamentariska socialförsäkringsutredningen. Stockholm: Elanders Sverige AB. Underlagsrapport nr 4.
- Sveningsson, M. (2006) " Anonymitet i gemenskaper på nätet". I Ove Jobring, Urban Carlén & Josefin Bergenholtz (red.): *Att skapa lärgemenskaper och mötesplatser på nätet*. Lund: Studentlitteratur.
- Sveningsson, M, Lövheim, M & Bergquist, M. (2003) *Att fånga nätet – Kvalitativa metoder för internetforskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Wikström, H. (2009) *Etnicitet*. Malmö: Liber.